

Marleena Himanen

Anniina Sarkola

TIK TAK – TUHKIMON TAHTIIN
Laululeikkivihko 4–5-vuotiaiden lasten motorisen
kehityksen tukena

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

Marraskuu 2016



KUVAILULEHTI

 MAMK University of Applied Sciences	Opinnäytetyön päivämäärä 1.11.2016	
Tekijä(t) Marleena Himanen & Anniina Sarkola	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK)	
Nimeke Tik tak – Tuhkimon tahtiin, Laululeikkivihko 4–5-vuotiaiden lasten motorisen kehityksen tukena		
Tiivistelmä Tämän opinnäytetyön aiheena oli musiikkiliikunta 4–5-vuotiaiden lasten motorisen kehityksen tukena. Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä kehitettiin Tik tak – Tuhkimon tahtiin -laululeikkivihko, joka toteutettiin yhteistyössä Uusimaalaisen päiväkodin kanssa. Laululeikit sanoitettiin ja sävellettiin itse, jonka lisäksi niihin kehitettiin 4–5-vuotiaan lapsen motorisia taitoja tukevat leikkiliikkeet. Laululeikkejä on vihkossa yhteensä viisi ja niiden teemana on Tuhkimo-satu. Idea teemalle tuli yhteistyöpäiväkotimme edustajalta. Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää tavoitteellista musiikkiliikuntaa sisältävä, helppokäyttöinen laululeikkivihko ja kokeilla sitä käytännössä päiväkodissa huhtikuussa 2016. Tavoitteena oli myös havainnoida laululeikkien toimivuutta musiikkituokioiden aikana ja saada toiminnasta palautetta päiväkodin henkilökunnalta ja lapsilta. Palautteen ja omien havaintojen pohjalta oli tarkoituksena pystyä kehittämään laululeikkejä. Saadun palautteen perusteella laululeikkivihko on selkeä, helposti käyttöön otettava sekä innostava. Lisäksi tavoitteena oli lisätä omaa tietopohjaa lasten motorisesta kehityksestä ja musiikkiliikunnasta. Tavoitteena oli myös, että yhteistyöpäiväkotimme saisi käyttöönsä kehitetyn tuotoksen. Laululeikkivihko valmistui lopulliseen muotoonsa syksyllä 2016, jolloin siihen lisättiin leikkiliikkeitä havainnollistavat valokuvat sekä vinkkejä ohjaajalle. Saavutimme opinnäytetyölle asettamamme tavoitteet. Opinnäytetyö sisältää tietoa varhaiskasvatuksesta, musiikkikasvatuksesta, musiikkiliikunnasta, lasten motorisesta kehityksestä.		
Asiasanat (avainsanat) varhaiskasvatus, 4–5-vuotiaan lapsen motorinen kehitys, musiikkikasvatus, musiikkiliikunta		
Sivumäärä 43+2	Kieli suomi	
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteinä tutkimuslupahakemus, lupahakemus vanhemmilta		
Ohjaavan opettajan nimi Virve Jussila	Opinnäytetyön toimeksiantaja	

DESCRIPTION

 MAMK University of Applied Sciences	Date of the bachelor's thesis 1.11.2016
Author(s) Marleena Himanen & Anniina Sarkola	Degree programme and option Degree Programme of Social Work Bachelor of Social Services
Name of the bachelor's thesis Tick tack in time with Cinderella – A song game book supporting the motor development of 4–5-year-old children	
Abstract The topic of this thesis was music and exercise supporting the motor development of 4–5-year-old children. In this functional thesis we produced a song game book called Tick tack in time with Cinderella, which we drew up in co-operation with a kindergarten in Uusimaa. The book contains the lyrics, notes and instructions for each game. Altogether there are five song games in the book and the subject of the games is the story of Cinderella. The idea for the subject came from our co-operation partner. The aim of this thesis was to produce a song game book which is goal-oriented and easy to use. The song games were tested in a group of children in April 2016. The aim was also to observe the functionality of the book and to get feedback from the co-operation partner and the children. Consequently we carry on to develop the song games further. Based on the feedback we got the song game book is clear, easy to use and inspiring. One aim was to learn more about children's motor development and musical exercise. Furthermore, we wanted to develop the product for the use of the kindergarten we co-operated with. The final song game book was completed in the autumn of 2016, when we added the photos and instructions. The results of this thesis correspond to our goals. This thesis contains information on early childhood education, music education, music and exercise, children's motivation and the motor development of 4–5-year-old children.	
Subject headings, (keywords) Early childhood education, motor development of 4–5-year-old children, music education, music and exercise	
Pages 43+2	Language Finnish
Remarks, notes on appendices Application for research permit, permission letter to parents	
Tutor Virve Jussila	Bachelor's thesis assigned by

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VARHAISKASVATUS	2
2.1	Varhaiskasvatuksen perusteet	3
2.2	Lapsilähtöisyys	4
2.3	Sisällölliset orientaatiot	5
3	4–5-VUOTIAAN LAPSEN MOTORINEN KEHITYS	7
4	MUSIIKKIKASVATUS	11
4.1	Varhaisiän musiikkikasvatus	11
4.2	Motivointi	13
4.3	Musiikkiliikunta.....	15
4.3.1	Musiikkiliikunnan tavoitteita	16
4.3.2	Musiikkiliikunnan menetelmiä ja harjoitusmuotoja	19
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
5.1	Laululeikkien ja toiminnan suunnittelu	21
5.2	Laululeikkien käyttö päiväkodissa	24
5.3	Tik tak – Tuhkimon tahtiin	25
5.3.1	Hiirijumppa	27
5.3.2	Huis Hais.....	27
5.3.3	Ratsailla.....	28
5.3.4	Viisarirokki	28
5.3.5	Juhlissa.....	30
5.4	Laululeikkien muokkaaminen	31
6	ARVIONTI	32
6.1	Yhteistyöpäiväkodin palaute	32
6.2	Itsearviointi	35
7	POHDINTA	37
7.1	Luotettavuuden arviointi ja eettisyyden tarkastelu	37
7.2	Jatkokehittelymahdollisuudet	39
	LIITTEET	
	1 Lupahakemus vanhemmilta	
	2 Tutkimuslupahakemus	

1 JOHDANTO

Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena oli perehtyä 4–5-vuotiaiden lasten motoriseen kehitykseen sekä musiikkiliikuntaan varhaiskasvatuksessa. Näiden pohjalta kehitimme musiikkiliikunnallisen laululeikkivihkon, käytimme sitä lapsiryhmässä päiväkodissa sekä arvioimme sen käytettävyyttä. Sävelsimme ja sanoitimme laulut Tuhkimo-satuun sopiviksi. Idea teemalle tuli yhteistyöpäiväkodiltamme, jossa Tuhkimo-satu oli opinnäytetyömme toteutushetkellä kuukauden teemana. Idea opinnäytetyöhön lähti kiinnostuksestamme luovien menetelmien käyttöön varhaiskasvatuksessa, joka lopulta rajautui musiikkiliikuntaan meidän vahvuusalueidemme ja mielenkiinnon kohteidemme perusteella. Valitsimme kohderyhmän sillä perusteella, että 4–5-vuotiaat lapset kykenevät jo tekemään monipuolisesti erilaisia motoriikkaa vaativia harjoitteita.

Perustelemme aiheemme valintaa siten, että varhaiskasvattajat saavat käyttöönsä heidän ammatillista kehitystään tukevan laululeikkivihkon. Mielestämme uudet laululeikit ovat tervetulleita päiväkotiympäristöön ja toiveenamme oli, että laululeikkimme innostaisivat päiväkoteja runsaampaan musiikkiliikunnan käyttöön. Joskus päiväkodeissa kangistutaan vanhoihin laululeikkeihin, koska niitä on helppo käyttää toimintatuokioissa. Päiväkodeissa tärkeää olisi kuitenkin myös työntekijöiden jatkuva kehittyminen sekä erilaisten menetelmien kokeileminen ja oppiminen. Tuotoksemme olisi tarkoitus herätellä varhaiskasvattajaa pohtimaan toimintansa tavoitteita. Tämä onkin opinnäytetyömme yksi keskeisimmistä tavoitteista, sillä musiikin käyttö on monissa päiväkodeissa runsasta, mutta sen tavoitteellisuus ei välttämättä ole aina niin suuressa merkityksessä.

Yhtenä tavoitteena oli pyrkiä tekemään laululeikkivihkosta mahdollisimman helposti käyttöönotettava. Koska päämäärämme oli tehdä vihkosta toimiva kokonaisuus, asetimme myös tavoitteita laululeikkien testaamiseen käytännössä. Tavoitteinamme oli saada havainnoitua laululeikkien toimivuutta mahdollisimman monipuolisesti sekä saada niiden toimivuudesta ja mielekkyydestä palautetta lapsilta ja yhteistyöpäiväkoditimme henkilökunnalta.

Opinnäytetyömme vahvistaa tietopohjaamme lasten motorisista kehityshaasteista ja musiikkiliikunnasta. Sen avulla pystymme työskentelemään lasten kanssa tukien heidän ikätasonsa mukaista kehitystä. Lisäksi voimme hyödyntää valmista tuotetta tulevassa työelämässämme.

Tutkimme aiempia opinnäytetöitä ja tutkimuksia aiheista musiikkiliikunta, musiikin käyttö päiväkodeissa sekä motorisen kehityksen tukeminen. Aiheista on monia melko tuoreitakin opinnäytetöitä, joiden sisällöt sivusivat opinnäytetyötämme, mutta suoranaisesti vastaavaa ei löytynyt. Musiikkiliikunnasta on myös tehty paljon erilaisia oppaita, joista muutamia käytettiin myös teoreettisen viitekehyksen kokoamisessa. Mäkinen (2012) on opinnäytetyössään Musiikki päiväkodissa tutkinut, miten paljon musiikkia painotetaan Suomen päiväkodeissa, kuinka päiväkodit hyödyntävät musiikkia sekä pitävätkö päiväkodin työntekijät musiikkia tärkeänä varhaiskasvatuksen osa-alueena. Tutkimuksesta kävi ilmi, että kaikki kyselyyn vastanneet päiväkodit pitävät musiikkia tärkeänä osana varhaiskasvatusta. Tämä on yksi syy siihen, miksi opinnäytetyömme on ajankohtainen ja miksi halusimme ottaa musiikkikasvatuksen opinnäytetyömme aiheen perustaksi. Tutkimuksien ja omien havaintojemme perusteella olemme huomanneet, että musiikkikasvatuksen monipuolinen käyttö on tärkeää varhaiskasvatuksessa.

Raappana (2013) on tehnyt opinnäytetyön aiheenaan laulu- ja rytmileikit kolmesta neljään vuotiaan lapsen motorisen kehityksen tukena. Työhön on koottu tunnettuja lastenlauluja, joista hän on koonnut oppaan Keski-Suomen seututerveyskeskuksen käyttöön. Tämä opinnäytetyö eroaa Raappanan työstä siten, että olemme itse kehittäneet laululeikit ja yhdistäneet ne yhteen teemaan, eli Tuhkimo-satuun. Siten olemme tuoneet uutta materiaalia tunnettujen laululeikkien rinnalle. Musiikkiliikunnan merkityksestä lapsen kehitykseen on myös tehty monia tutkimuksia, esimerkiksi Mansikkakorven (2009) opinnäytetyössä Taidemuskari, jossa musiikkiliikunnan sanotaan olevan tärkeää lapsen kehityksen tukemisessa. Musiikkiliikunta myös kehittää lapsen luovuutta ja vuorovaikutustaitoja. Tämän opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti myös se, että huomasimme kirjallisuutta ja tutkimuksia tutkimalla, että musiikkiliikunnan käytöllä on merkittäviä hyötyjä lapsen kehitykselle.

2 VARHAISKASVATUS

Opetushallituksen [www-dokumentissa](#) (2016) määritellään varhaiskasvatus pedagogiikkaan painottuneena, tavoitteellisena kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamana kokonaisuutena. Lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen sekä hyvin-

voinnin edistäminen ovat varhaiskasvatuksen päätavoitteita. Varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä esimerkiksi erilaisissa kerho- ja leikkitoiminnoissa. Vanhemmilla on valtuus päättää lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen, mutta lähtökohtaisesti jokainen alle kouluikäinen lapsi on oikeutettu sitä saamaan.

2.1 Varhaiskasvatuksen perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -teoksen (2005, 43–44) mukaan kaikki kuntien laatimat varhaiskasvatussuunnitelmat pohjautuvat valtakunnallisesti määriteltyihin linjauksiin. Kunnat määrittävät millaisia alueellisia ja yksikkökohtaisia suunnitelmia tehdään ja kuinka niiden seuranta ja säännöllinen tarkastaminen toteutetaan. Kunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkoitettu varhaiskasvatuksen ohjauksen sekä henkilöstön keskeiseksi työvälineeksi, jonka vuoksi on tärkeää painottaa koko henkilöstön sitoutumista suunnitelman toteuttamiseen ja arviointiin. Yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan kunnallisten suunnitelmien pohjalta, jossa niihin täydennetään yksikön omia erityispiirteitä, painotuksia ja toimintamalleja. Suunnitelman tulee olla tavoitteellinen ja monipuolinen, sisältäen esimerkiksi päämäärät ja tavoitteet, tukipalvelujen järjestämisen, turvallisuussuunnitelman, lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen ja seurannan, moniammatillisen yhteistyön sekä kasvatuskumppanuuden toteuttamisen. Varhaiskasvatussuunnitelma on perustana toimivan kasvatuksellisen yhteisön muodostumisessa henkilöstön ja lasten vanhempien välille.

Varhaiskasvatuslain 1. luvun 7. §:n mukaan lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on oltava lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimintasuunnitelma tavoitteiden toteuttamiseksi. Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä päiväkodin henkilöstön ja lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa. Myös lapsen oma mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon suunnitelman laatimishetkellä. Varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutuminen vaatii myös arviointia ja tarkistusta vähintään kerran vuodessa. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973.)

Varhaiskasvatuksen kolme ulottuvuutta, eli kasvatus, opetus ja hoito on todettu painottuvan eri-ikäisillä lapsilla eri tavalla. Tarkempaa määritelmää ei ole kuitenkaan saatavilla siitä, mitä tarkoitetaan esimerkiksi ”pienillä lapsilla” tai kuinka tulkitaan ”lapsen ikään perustuvat tarpeet”. Näin ollen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet jättävät

pitkälti kuntien ja yksiköiden huoleksi eri-ikäisten ja eri kehitysvaiheissa olevien lasten varhaiskasvatuksen toteuttamisen sekä pedagogisen toiminnan ymmärtämisen. (Hännikäinen 2013, 30–31.) Tällä kolmen osa-alueen muodostamalla kokonaisuudella pyritään lapsen myönteisen minäkuvan, ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä ajattelun kehittymisen edistämiseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16).

2.2 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöistä työskentelytapaa on korostettu varhaiskasvatuksessa jo usean vuoden ajan ja työskentelytavassa keskeisimpiä piirteitä ovat lapsen aktiivisuus sekä oman toiminnan kautta oppiminen. Tärkeänä lähtökohtana sekä motivoivana tekijänä oppimisessa on pidetty lapsen omien mielenkiinnon kohteiden ja vahvuuksien hyödyntämistä. Tavoitteena tulisi olla mahdollisimman itsenäinen selviytyminen arkipäiväisissä tilanteissa, joissa aikuinen helposti huomaamattaan rajoittaa lapsen aloitekykyä ohjaamalla ja korjaamalla liikaa. Omien valintojen tekeminen ja onnistumisen kokemukset edesauttavat myönteisen minäkuvan kehitystä, kun epäonnistumiset puolestaan heikentävät itsetuntoa ja voivat aiheuttaa luovuttamista tai alisuoriutumista. Pelkistettynä lapsilähtöisyys voi olla esimerkiksi sitä, että lapselle tarjotaan mahdollisuuksia tehdä joitakin valintoja itse sekä kannustetaan lasta ilmaisemaan omia ajatuksiaan. (Viittala 2006, 107–108.)

Perusteita lapsilähtöisyydelle ovat myös lapsen tarpeiden tunnistaminen ja yksilöllisyyden kunnioittaminen, jotka luovat pohjaa spontaanille oppimiselle. Omaehtoinen oppiminen tapahtuu luontevasti leikin kautta, minkä vuoksi sitä pidetään tärkeänä osana varhaiskasvatusta. Lapsilähtöinen työskentelytapa ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kasvatuksellisesta auktoriteetista tulisi luopua, sillä aikuinen voi omassa ammattiroolissaan olla silti positiivinen, oikeudenmukainen, lämmin ja aktiivinen sekä käyttää valtaansa lasten hyväksi. (Kalliala 2012, 50.)

Päiväkodissa toiminnan tulisi olla mahdollisimman monipuolista. Esimerkiksi fröbeliläiseen lastenpedagogiikkaan kuuluu toimintasuunnitelma, jonka lähtökohtana käytetään kuukausittain vaihtuvaa aihetta. Toiminnan sitomisella laajempaan kokonaisuuteen pyritään ehkäisemään sen sirpaloitumista ja varmistamaan sen monipuolisuutta. Samantyyllisiä toimintamalleja ovat nykyään esimerkiksi teematyöskentely ja projektit. (Kalliala 2012, 203.)

Teematyöskentelyssä jokainen yksilö rakentaa omaa tietoa entisen tietorakenteen päälle. Sen hyötyjä ovat monipuoliset kokemukset ja erilaiset oppimismahdollisuudet. Teematyöskentelyssä varhaiskasvattaja sitoo erilaisia prosesseja yhteen siten, että ne tukevat haluttua päämäärää. Teeman valinnassa on tärkeää, että se herättää innostusta ja on siten lapsilähtöistä. Ryhmän ollessa alkutilanteessa on mahdollista, että kaikki eivät innostu aiheesta heti. Kuitenkin ryhmän kiinnostuksen ja innon on levittävä ennen kuin teeman kanssa ryhdytään toimimaan. (Hakkola & Virsu 2000, 60–61, 69)

Toiminnan monipuolisuuden hyödyt eivät toteudu halutulla tavalla, jos lapsi ei osallistu toimintaan monipuolisesti. Tässä kohtaa voidaanakin kysyä, mihin lapsen on pakollista osallistua ja miksi. Yksi ääripää on aikatauluttaa lasten päivät tiukasti ja pitää kaikkeen toimintaan osallistumista pakollisena, kun taas toisena ääripäänä voidaan verrata ainoastaan pakollisten arkirutiinien rytmittämää päivää, joiden ulkopuolella lapset voivat touhuta haluamallaan tavalla vailla päämäärää. Kumpikaan vaihtoehto ei täytä laadukkaan varhaiskasvatuksen kriteerejä. Tärkeää on pysyä tasapainossa vapauden ja pakon välillä, sillä se, mitä lapsi itse haluaa ja mitä hän puolestaan tarvitsee, on kaksi eri asiaa. Sen lisäksi, että lapsen annetaan tehdä omia valintoja päivittäin, on tarpeen myös totuttaa lasta osallistumaan sellaiseen toimintaan, jota hän ei juuri sillä hetkellä haluaisi omaloitteisesti tehdä. (Kalliala 2012, 204.)

2.3 Sisällölliset orientaatiot

Varhaiskasvatuksen keskeisimmät sisällöt rakentuvat kuudesta orientaatiosta, joita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. ”Orientaatio” termiä käyttämällä on tarkoitus korostaa sitä, että pääasiassa ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu vaan se, että lapsi saa valmiuksia ymmärtää ja kokea ympäröivän maailman ilmiöitä. Lapset eivät siis opiskele eivätkä suorita oppiaineita, eikä heille aseteta suoritukseen liittyviä vaatimuksia. Orientaatioiden sisällöt on tarkoitus liittää lasten arkeen ja kokemuksiin, jotta lapsi voi muodostaa omia havaintojaan ja käsityksiään. Kaikissa varhaiskasvatukseen liittyvissä toiminnoissa ja tilanteissa on tärkeää kiinnittää huomiota mahdollisimman selkeään ja tarkkaan kielenkäyttöön, sillä kieli on väline kommunikointiin ja vuorovaikutukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27.)

Matemaattisen orientaation perustana ovat laskeminen, vertaaminen ja päättelyminen, jotka yhdistetään lapselle tuttuihin, mielekkäisiin ja leikinomaisiin arkielämän tilanteisiin. Luonnontieteellisen orientaation tarkoituksena on perehtyä luonnonilmiöihin havainnoinnin, tutkimisen ja kokeilemisen kautta. Luonnonilmiöt, eläimet ja kasvit ovat lähellä lapsen ympäristöä ja arkea. Luonnontieteellisen orientaation tavoitteena on avata lapsille luonnonilmiöihin vaikuttavia tekijöitä kontrolloiduissa olosuhteissa. Historiallis-yhteiskunnalliseen orientaatioon kuuluu menneisyyden tarkastelu siihen liittyvien esineiden ja dokumenttien kautta. Myös kotiseudun historiallisiin nähtävyyksiin tutustuminen rakentaa lapselle mielikuvaa menneisyydestä ja antaa kohteille uusia ulottuvuuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27–28.)

Esteettinen orientaatio on sisällöltään hyvin monipuolinen ja se tulee tutuksi havaitsemisen, tuntemisen, kuuntelemisen ja luomisen kautta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28). Myös Ojala (1993, 191) kuvaa teoksessaan Varhaiskasvatuksen perusteita esteettisen kasvatuksen merkitystä lapsen mielikuvituksen ja luovuuden kehittymisessä. Esteettisellä kasvatuksella, joka myös taidekasvatuksena tunnetaan, on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen osa-alueena, koska varhaisessa iässä kehittymättä jäänyttä esteettistä perustaa on myöhemmin lähes mahdotonta saada korvattua. Ympäröivää luontoa ja lähiympäristön kulttuurimaisemaa olisi hyvä hyödyntää monipuolisesti rikastuttamaan lapsen esteettisiä kokemuksia, jonka lisäksi kasvatusta voidaan tukea myös esimerkiksi käymällä taidenäyttelyissä, teatterissa, kirkossa ja konserteissa. Esteettistä kasvatusta tulisi järjestää päivähoidon toiminnoissa mahdollisimman kattavasti ja monipuolisesti hyödyntämällä sen eri osa-alueita, eli sisällyttämällä toimintaan vaihtelevasti musiikkia, kuvaamataitoa, liikuntaa ja kirjallisuutta. Mielikuvituksen, luovuuden ja itseilmaisun kehittymisen lisäksi taidekasvatuksella voidaan tukea myös muiden taitojen kehittymistä, esimerkkinä musiikkikasvatuksen vaikutukset lapsen keskittymiskyvyn ja kuuntelutaidon kehittymiseen sekä rytmin ja melodian omaksumiseen.

Eettinen orientaatio käsittelee arvomaailman kysymyksiä. Moniin arkielämän tilanteisiin ja tapahtumiin voidaan sisällyttää pohdintaa oikean ja väärän välillä ja tarkastella asioita hyvän ja pahan näkökulmasta. Aiheiden tarkastelussa tulee ottaa huomioon lapsen ikätason mukainen kehitys ja aiheita olisi hyvä käsitellä luontevasti arkielämän tapahtumien yhteydessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28.) Eettisellä

kasvatuksella pyritään kehittämään lapsen vastuuntuntoa sekä moraalitajuntaa, eli tietoisuuden ratkaisujen tekemistä oikean ja väärän välillä. Tämän edellytyksenä on riittävä tietoisuus sekä mahdollisuus toimia omasta halustaan. Kasvattajan vastuuta on korostettu eettisessä kasvatuksessa merkityksellisesti, sillä oppi oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta, tasa-arvoisesta kohtelusta, kunnioittamisesta ja väkivallan paheksumisesta on aina lähtöisin aikuisesta ja hänen antamastaan esimerkistä. Päivähoidon eettisen kasvatuksen tehtäviin kuuluu myös opettaa lasta olemaan rehellinen, inhimillinen ja oikeudenmukainen. (Ojala 1993, 194–196.)

Viimeisenä kasvatuksen osa-alueena mainitaan uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio, joka muodostuu uskonnollisista, hengellisistä ja henkisistä ilmiöistä. Tässä orientaatioissa perehdytään lapsen oman uskonnon syntyperään ja tapoihin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 29.) Päiväkodin uskontokasvatukselle luovat pohjaa kulttuuriperintöömme kuuluvat, uskonnolliset juhlapyhät ja tapahtumat kuten joulu, pääsiäinen, kaste, häät ja hautajaiset. Päivähoitohenkilökunnan on oltava kasvatustavoittekomitean mukaan kykeneviä tarjoamaan lapsille asianmukaista tietoa näihin tapahtumiin liittyen. Yhtenä tärkeänä kasvatustavoitteena on opettaa lapsi kunnioittamaan uskontoa, mutta osallistumisesta varsinaisiin uskonnollisiin toimintoihin, kuten rukouksiin tai hartauksiin, on sovittava erikseen lapsen perheen kanssa. (Ojala 1993, 196–198.) Lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan myös uskonnollis-katsomuksellisen orientaation yksilökohtainen sisältö, johon vanhemmat voivat olla vaikuttamassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 29).

3 4–5-VUOTIAAN LAPSEN MOTORINEN KEHITYS

Motorinen kehitys on jatkuva prosessi, jonka aikana opitaan liikuntataitoja. Kehittymiseen vaikuttavat elinympäristön ja yksilön geenien vuorovaikutus. Geenien osuus korostuu eniten varhaislapsuudessa, mutta lapsen kasvaessa alkaa harjoittelulla olla yhä suurempi vaikutus motoristen taitojen kehitykseen. Motoristen taitojen kehittyminen ei rajoitu kuitenkaan vain lapsuuteen, vaan niitä on mahdollista kehittää myös aikuisiällä. (Jaakkola 2014, 14.)

Lasten motorisen kehittymisen nopeudessa on havaittavissa eroavaisuuksia, jotka voivat liittyä perimään, yksilöllisiin eroihin fyysisessä ja psyykkisessä kehittämisessä tai

vaihtelevaan liikunnan määrään. Motorinen kehitys etenee joka tapauksessa vaiheittain, joista ensimmäisen ikävuoden aikana kehittyvä refleksitoimintojen vaihe on ensimmäinen. Toisen ikävuoden aikana kehittyy alkeellisten taitojen omaksuminen, joihin kuuluvat esimerkiksi juoksemisen, heittämisen ja hyppäämisen alkeet. Motoristen perustaitojen omaksuminen tulee vaiheista kolmantena ja se ajoittuu lapsen kolmannelta ikävuodesta kahdeksanteen ikävuoteen asti. Tämä vaihe on lapsen motorisen kehittymisen kannalta varsin oleellinen ja sen aikana opitaan suurin osa motorisista perustaidoista, edellyttäen, että lapsella on niitä mahdollisuus ympäristössään harjoitella ja kehittää. 7-8 vuoden iässä alkaa erikoistuneiden liikkeiden vaihe, joka kestää 14–15-vuotiaaksi asti. Kyseinen vaihe sisältää erilaisten lajikohtaisten erikoistaitojen omaksumisen. Edellytys erikoistaitojen oppimiselle on kuitenkin se, että motoriset perustaidot ovat jo hallussa. Vaikeus oppia eri lajien vaatimia taitoja voi usein johtua siitä, että lapsen tai nuoren motoriset perustaidot ovat jääneet kehitykseltään puutteellisiksi. Tämä ei kuitenkaan estä opettelemasta lajikohtaisia taitoja, mutta ohjauksessa on hyvä kiinnittää erityistä huomiota myös motoristen perustaitojen harjoittamiseen. Viimeisenä vaiheena tulee 15–16-vuotiaana alkava omaksuttujen taitojen hyödyntämisen vaihe, joka kestää koko eliniän. Nimensä mukaisesti tässä vaiheessa käytetään jo opittuja motorisia taitoja erilaisissa arkielämän haasteissa ja sovelletaan niitä uusiin liikunta- ja urheilumuotoihin. (Jaakkola 2014, 15.)

Motoriset perustaidot voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen, jotka muodostuvat tasapainotaidoista, liikkumistaidoista ja välineenkäsittelytaidoista (Jaakkola 2014, 13). Tasapainotaidot jaetaan dynaamisiin ja staattisiin taitoihin, joista dynaaminen tarkoittaa liikkeen aikana tapahtuvaa tasapainoisen asennon ylläpitämistä, kun taas staattinen tasapaino vastaavasti paikallaan pysyvää. Staattinen tasapaino kehittyy ennen dynaamista ja sen ensimmäiset muodot ovat käsien, jalkojen ja vartalon kiertoliikkeet sekä jalkojen ja käsien pyörittely. Istumaan nouseminen ja siitä hiljalleen pystyasentoon siirtyminen ovat isoja harppauksia lapsen tasapainon kehittymisessä, mistä tasapaino alkaa kehittyä staattisesta dynaamiseksi lapsen oppiessa lähtemään liikkeelle. Nouseminen ja laskeutuminen vaativat dynaamisen tasapainon hallitsemista. Alkuvaiheessa liikkuminen esimerkiksi portaissa tapahtuu konttaamalla, mutta tasapainon kehittyessä lapsi oppii kävelemään rappusia jo vuorojaloin. (Numminen 2005, 115–116, 120.) Lisäksi staattisiin tasapainotaitoihin lukeutuvat erilaiset paikallaan tehtävät koukistus-, ojennus- ja heilahdusliikkeet sekä ylösalaisin olevat asennot kuten käsilläseisonta. Näiden taitojen ylläpito tapahtuu voimakkaana 5-7 vuoden ikäisenä ja ne kehittyvät liikkeiden tarkentuessa.

Dynaamisiin tasapainotaitoihin lukeutuvat esimerkiksi kapeaa viivaa pitkin kävely, liikkeestä pysähtyminen, väistäminen, kieriminen, pyöriminen ja eritavoin hyppely. (Iivonen 2008, 23.)

Liikkumistaidot luokitellaan sellaisiksi taidoiksi, joita ihminen tarvitsee liikuttaessaan itseään paikasta toiseen, eli yleisimpinä esimerkkeinä käveleminen tai juokseminen. Myös liikkuminen laukaten ja loikkien sekä erilaiset tavat hypätä, ponnistaa ja kiivetä kuuluvat näihin taitoihin. Kolmantena perustaitojen osa-alueena mainitut välineenkäsittelytaidot voidaan luokitella kahteen osaan, karkea- ja hienomotorisiin taitoihin. Karkeamotoriikka vaatii suurempien lihasryhmien säätelyä, joista esimerkkeinä potkaiseminen, heittäminen ja kiinni ottaminen, kun taas hienomotoriikkaan kuuluu pienempien lihasryhmien käyttö kontrolloituja ja tarkkoja liikkeitä tehdessä. (Jaakkola 2014, 13.)

Ikävuodet neljästä kuuteen ovat merkittäviä lapsen motoristen taitojen kehittymisen kannalta, sillä silloin lapsi oppii käyttämään motoriikan perustaitoja ja kykenee jo melko monipuolisiin suorituksiin eri lajien yhteydessä. Perustaidot, joita ovat esimerkiksi juokseminen, hiihtäminen, uinti, hyppääminen ja pallon käsitteleminen, tulisivat olla ainakin alkeiltaan jo hallinnassa. Tässä vaiheessa lapsi oppii usein myös yhdistämään eri taitoja, kuten juoksemista ja heittämistä samaan aikaan. (Miettinen 1999, 117.) Perustaidoista juoksemisen tulisi 4–5-vuotiaalla lapsella olla jo melko kehittyntä ja tehokasta, jolloin myös lapsen juoksunopeus kasvaa. Lapset pystyvät kyseisessä iässä hyppäämään jo niin pituutta kuin korkeuttakin, pituutta noin metrin verran ja korkeutta noin 30cm. Myös yhdellä jalalla hyppiminen pitäisi olla jo hallussa ja keskimääräinen tulos kyseisen ikäryhmän lapsilla on noin kahdeksasta kymmeneen hyppyä samalla jalalla yhtäjaksoisesti. Yhdellä jalalla tulisi pystyä hyppimään myös eteenpäin liikkuen. Perustaidoista ja erilaisista liikkumistavoista myös laukkaaminen kuuluu 4–5-vuotiaiden lasten osaamisalueisiin. Laukkaamisen perusteet hallitaan jo 3–5-vuoden iässä, mutta tehokkaaksi ja rytmikkääksi se kehittyy vasta noin 5–6-vuotiaana. (Gallahue & Ozmun 2006, 190.)

Motoristen perustaitojen alkeet lapsi hallitsee 4-vuotiaana jo melko hyvin ja hänen tasapainonsa alkaa olla tarpeeksi kehittyntä jo esimerkiksi vuoroaskelin liikkumiseen portaissa. Viisivuotias pystyy kehittämään jo oppimiaan perustaitoja hieman pidemmälle, kuten opettelemaan polkupyörällä ajamista, kiipeilemään ja luistelemaan sekä

hallitsemaan hyppelyä erikseen kummallakin jalalla. Karkeamotoristen taitojen hallitseminen luo pohjaa hienomotoristen taitojen oppimiselle. Lapsi oppii 4–5-vuotiaana käyttämään saksia ja piirtämään erilaisia kuvioita, viisivuotias osaa usein kirjoittaa myös oman nimensä. (Karling ym. 2008, 130.)

Aikuisen on mahdollista edistää lapsen motoristen taitojen harjaantumista luomalla ympäristöön turvallisia ja monipuolisia harjoittelumahdollisuuksia. Erilaisten välineiden, alustojen ja telineiden käyttäminen innostaa ja motivoi lasta kokeilemaan uusia asioita ja toistamaan liikkeitä. Välttämättä aina ei ole tarpeellista käyttää esineitä tai välineitä harjoittelussa, vaan esimerkiksi juoksemisesta voi tehdä entistä mielenkiintoisempaa luomalla siihen uusia ulottuvuuksia, kuten juoksemalla aikuista seuraten, narua perässä vetäen tai mutkitellen. Hyppäämistä puolestaan voi harjoitella eri suuntiin: ylös mahdollisimman korkealle, eteenpäin mahdollisimman pitkälle, sivuttain sekä esteen tai viivan yli. Myös luontoa ja vuodenaikojen vaihtelua kannattaa käyttää hyväksi rikastuttamaan liikuntamahdollisuuksia. (Pönkkä & Sääkslahti 2011, 140–141.)

Yhtenä tärkeänä tavoitteena varhaisiän liikuntakasvatuksessa voidaan pitää pyrkimystä edesauttaa lapsen myönteisen kehonkuvan muodostumista. Lapsen kehonhallinta ja oman kehon hahmottaminen kehittyvät ikävaiheittain. Neljävuotiaan lapsen tulisi osata jo tunnistaa ja pyydetessä näyttää tai liikuttaa esimerkiksi omaa päätänsä, sormiaan ja jalkojaan. Omien kehonosien hahmottaminen luo pohjaa itsenäiseen toimimiseen, kuten pukeutumiseen ja peseytymiseen. 5–6-vuotiaiden lasten hahmotuskyky kehittyy niin, että lapsi osaa jo tunnistaa ja liikutella pyydetessä olkapäitä, polvia, lantiota, jalkapohjia ja kantapäitä, sekä tunnistaa eri puolia kuten oikean ja vasemman sekä etu- ja takapuolen. Näiden taitojen avulla lapsi pystyy suoriutumaan itsenäisemmin arjessa esimerkiksi pukemistilanteissa. (Pönkkä & Sääkslahti 2011, 139.)

Kehotietoisuus viittaa lapsen valmiuksiin tunnistaa ja erottaa omia kehonosiaan. Kyky pystyä eriyttämään kehonosia ja kehittämään laajempaa kokonaiskuvaa kehon toiminnasta tapahtuu kolmessa eri osa-alueessa. Ensimmäisenä kehittyy kyky tunnistaa eri kehonosia, niin itseltään kuin toiselta ihmiseltäkin. Seuraavassa vaiheessa kehittyy ymmärrys siitä, mitä eri kehonosilla voi tehdä ja lapsen tietoisuus lisääntyy kehon toiminnasta erilaisissa tilanteissa. Kolmannessa vaiheessa lapsen tietoisuus ja kyky käyttää kehoaan tehokkaasti erilaisia motorisia toimintoja ja liikkeitä vaativissa suorituksissa

harjaantuu. Kehonkuva eroaa kehotietoisuudesta siten, että sillä tarkoitetaan omaa mielikuvaa ja näkemystä omasta vartalosta. Esimerkiksi pituutta, painoa, kehon muotoa ja muita yksittäisiä piirteitä verrataan usein toisiin ihmisiin, jonka vuoksi on tärkeää vahvistaa lapsen tervettä ja realistista minäkuvaa jo varhain. (Gallahue & Ozmun 2006, 268.)

Kasvattajan on tärkeää huomioida lapsen liikkumista seurattaessa, että liikkeiden suoritustapa on oikea, sillä opitut taidot automatisoituvat nopeasti ja väärin opittuja liikkeitä voi olla haasteellista myöhemmin korjata. Liikkeiden laatu paranee jatkuvasti harjoittellessa ja lapsi oppii ymmärtämään esimerkiksi liikerytmiä ja käyttämään voimaa tarkoituksenmukaisesti. Neljävuotiaalla lapsella voi olla vielä haasteita suoriutua ketteryyttä vaativista tehtävistä, mutta tekemällä paljon toistoja myös hermostolliset yhteydet kehittyvät ja edesauttavat liikkeen sujuvuutta. (Miettinen 1999, 13.)

4 MUSIIKKIKASVATUS

4.1 Varhaisiän musiikkikasvatus

Päiväkodin ei tulisi olla ainoastaan paikka, jonka toimintaan sisältyy kasvatusta ja hoitoa, vaan myös paikka, jossa lapselle voidaan tarjota kulttuurisia kokemuksia. Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus ja mahdollisuus osallistua ikätasonsa mukaiseen musiikkikasvatukseen ja tämän edellytyksenä on myös varhaiskasvatushenkilöstön riittävä musiikillinen osaaminen. Kokonaisvaltainen toiminta, johon kuuluu esimerkiksi leikkiminen ja liikkuminen, on tärkeä osa myös lapsen musiikillisen ilmaisuuden ja kokemusmaailman kehittämisessä. Kun musiikilliset kokemukset luodaan kokonaisvaltaisiksi, mahdollistetaan melodian, rytmin, ilon ja jännityksen kautta lapselle syntyviä tunteita ja ilmaisuja. Omaan musiikilliseen ilmaisuun voidaan lasta aktivoida parhaiten luonnollisilla ja vapaamuotoisilla musiikkitilanteilla, joissa musiikkia yhdistetään lasta innostaviin, leikinomaisiin kokemuksiin. Tavoitteellista olisi pyrkiä kehittämään lapsen luovuutta ja itseilmaisua sekä tukemaan kaikkia kehityksen eri alueita, eli sosiaalista, emotionaalista, kognitiivista ja motorista kehitystä musiikin avulla. (Ruokonen 2011, 122–123, 127.)

Varhaisiän musiikkikasvatukseen Suomessa ovat vaikuttaneet useat musiikkipedagogiset suuntaukset, joista tärkeimpinä musiikkipedagogeina mainittakoon Shinichi Suzuki, Zoltán Kodály, Emile Jaques-Dalcroze ja Carl Orff. Heistä Suzuki on tullut tunnetuksi kehittäessään varhaisiän soitonopetusta ja hänen painotuksenaan on kuuntelun sekä yhteissoiton merkitys musiikinopetuksessa. Kodály puolestaan painotti laulamisen tärkeyttä ja sen merkitystä lapsen kielenkehitykselle. Hänen mukaansa varhaisiässä luotu lauluvarasto rakentaa perustaa musiikillisen luku- ja kirjoitustaidon oppimiselle myöhemmällä iällä. Jaques-Dalcroze on henkilö, joka on kehittänyt musiikkiliikunnan ja hän korostaakin musiikkiliikunnan kautta syntyvää kokonaisvaltaista kehollista oppimista. Neljäntenä henkilönä mainittu Orff on erilaisten soittimien hyödyntämisen kannalla varhaisiän musiikkikasvatuksessa ja hän onkin kehittänyt soittimiston, joka on suunniteltu lapsille sopivaksi. Tähän kuuluvat paljon käytetyt rytmi- ja melodiasoitimet, joista yleisimpinä päiväkotikäytössä ovat esimerkiksi kellopelit, triangelit ja puiset rytmikapulat. Orff on pyrkinyt musiikkikasvatuksessa huomioimaan toiminnan kokonaisvaltaisena prosessina, jossa yhdistellään laulamista ja soittamista liikkeeseen ja draamaan. (Ruokonen 2011, 127–128.)

Kasvuympäristö vaikuttaa suuresti lapsen musiikilliseen kehittymiseen, sillä oppiakseen laulamaan lapsi tarvitsee siihen mallia ympäristöstään. Neljävuotias lapsi oppii ymmärtämään laulun melodiaa ja viisivuotiaalla lapsella on huomattavissa jo tarkempaa sävelvälitarkkuutta. Lapsen musiikillisten taitojen ja rytmikan seuraamisen kehittyessä hän pystyy jo esittämään tuttuja lastenlauluja itsenäisesti hyvin. (Ruokonen 2011, 124.)

Lasten musiikilliset taidot voidaan jakaa kuuteen eri luokkaan, joita ovat laulaminen, rytmiset taidot, kuulohavainnointi, muodon havaitseminen, musiikin kuuntelu ja lyömäsoitintaidot. Nämä alueet ovat sisällöllisesti hyvin monipuolisia ja niitä voidaan muokata tarkoitusta vastaaviksi, tavoitteellisiksi prosesseiksi. Musiikin käyttäminen säännöllisesti sitä kuuntelemalla, laulamalla ja soittamalla herättää lapsessa kiinnostusta musiikkia kohtaan ja kehittää lapsen musiikkikorvaa, musiikillista muistia sekä rytmitajua. (Tiisanen 2008, 171.)

Laulamisella pienikin lapsi voi ilmaista tunteitaan usein helpommin kuin ainoastaan sanojen avulla. Laulaminen on ollut kauan osa kulttuureita ja se on musiikillista ilmaisua yksinkertaisimmillaan. Se tukee yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Laulaminen, kuten musiikki yleensäkin, antaa monille ilon ja lohdun tunteita. Kaikki

eivät kuitenkaan laula luonnostaan mielellään. Kokemuksen puute voi aiheuttaa jännityksen tunteita liittyen laulamiseen. Jotkut lapset ajattelevat, että he eivät uskalla laulaa muiden kuullen, koska heitä voitaisiin alkaa pilkata. Toinen syy siihen, miksi laulaminen ei välttämättä tunnu kaikkein mielekkäimmältä voi olla se, ettei lapsiryhmään ole syntynyt luottavaista ilmapiiriä. Luottamus itseän ja muihin syntyy pikkuhiljaa. Yleinen käsitys on myös se, että musikaalisuus on edellytys laulamiseksi, mikä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Laulamista voi harjoitella samalla tavalla kuin muitakin taitoja. (Smith 2006.)

Tiusanen (2008, 177–178) määrittelee Pedagogiikan palikat -teoksessa seuraavia tavoitteita, joita tulisi valtakunnallisesta opetussuunnitelmasta löytyä musiikkikasvatukseen liittyen. Musiikkihetkien tulisi tähdätä kehittämään monipuolisesti lapsen musikaalisia kykyjä, kuten rytmin, sävelkorkeuden ja dynamiikan erottelua sekä lisäksi kasvattaa lapsen esteettistä suhtautumistapaa ympäristöön. Luovuuden ja lauluäänen kehittymisen sekä itseilmaisu syntyvät lapsen persoonallisuuden pohjalta. Lasta tulisi kannustaa ilmaisurikkaaseen ja vapautuneeseen lauluun sekä esimerkiksi tanssien improvisoimiseen. Mielenkiinnon ylläpysymisen ja kokonaisvaltaisen oppimisen kannalta tulisi lauluja harjoitella lapsille sopivalla tavalla, sopivalta sävelkorkeudelta ja erilaisia tempoja sekä äänenvoimakkuuksia vaihdellen.

Äänten tutkiminen on ensiaskel musiikillisessa oppimisessa. Lapsi tutustuu ympäristöön kuuluviin ääniin havainnoimalla, tunnistamalla ja nimeämällä niitä. Äänillä leikittely ja musiikillisten peruskäsitteiden oppiminen leikin ja tutkimisen varjolla ovat keskeisiä asioita oppimisessa. Musiikilliset käsitteet tulevat lapselle helpommin tutuksi toiminnallisen harjoittelun, mielikuvien ja leikkeihin liittämisen kautta. Lapsi oppii helposti tunnistamaan äänen erilaiset sointivärit ja myös nimeämään ja kuvailemaan niitä. Myös äänen voimakkuuden havainnointi, kuten hiljenevän ja kovenevan äänen tunnistaminen, kehittyy. Musiikillisen kehittymisen edetessä tulevat mukaan äänen kestoon liittyvien ominaisuuksien tutkiminen, tempo-käsite ja äänen korkeuserojen havainnointi. (Ruokonen 2011, 129–131.)

4.2 Motivointi

Lapsen motivoiminen toimintaan on tärkeää, mutta toisinaan se voi olla haastavaa. Motivoinnissa on tärkeää tiedostaa lapsen osaamisen taso ja osata suhteuttaa vaatimukset

sen mukaisiksi. Lapsella voi olla halua tehdä asioita, joita hän ei vielä osaa, tai vaihtoehtoisesti hänellä voi olla osaamista, mutta ei halua. Esimerkiksi leikki-ikäinen lapsi osaa jo pukeutua itse, mutta hän on mielellään aikuisen puettavana. Usein tapauksissa, joissa lapsi osaa tehdä asian itse mutta haluaa aikuisen tekevän sen puolestaan, on kyseessä huomion hakeminen aikuiselta. Pukeutumistilanteesta voi tehdä lapselle hauskan ja mielekkään kertomalla samalla esimerkiksi satuja tai laulamalla, jolloin lapsi tuntee saavansa huomiota ja läheisyyttä. Osaavan lapsen motivoinnissa onkin tärkeää muistaa kehua ja rohkaista omatoimiseen tekemiseen sekä huomioida ja kannustaa pienistäkin edistysaskelista. (Viljamaa 2008, 142–143.)

Motivoiminen on helppoa silloin, kun lapsi ei vielä osaa, mutta hänellä on halua oppia. Kun lapsi on jo itse motivoitunut oppimaan, jää aikuisen vastuulle ohjata lasta eteenpäin. Viljamaan mukaan lasta tulisi esimerkiksi kuljettaa häntä kiinnostaviin harrastuksiin ja hankkia niihin tarvittavia välineitä. Aikuisen tulee huomata lapsen taidot ja mielenkiinnon kohteet sekä innostaa lasta kehittämään taitojaan lisää. Lapselle voi myös opettaa sopivien tavoitteiden asettamista ja auttaa lasta niiden saavuttamisessa. On hyvä muistaa, että myös malli motivoi lasta tehokkaasti ja siksi harrastusporukkaan liittymisen ja muiden toiminnan seuraaminen edesauttavat lasta hänen omien taitojensa kehitymisessä. (Viljamaa 2008, 144.)

Silloin kun lapsella ei ole taitoa eikä halua oppia, voi motivoiminen toimintaan olla vaikeaa. Syy haluttomuuteen oppia uusia asioita voi johtua myös siitä, että lapsi pelkää. Viljamaa kohdistaa esimerkin jälleen harrastuksiin. Uuden ja vieraan harrastuksen aloittaminen voi jännittää lasta niin paljon, että hänellä ei ole halua lähteä edes kokeilemaan. Tällaisessa tilanteessa aikuinen voi auttaa lasta pääsemään jännityksensä yli etsimällä mahdollisimman paljon tietoa uudesta harrastuksesta ja selittämällä lapselle, mitä harrastuksessa tullaan tekemään. Näin lapsi osaa valmistautua uuteen tilanteeseen. Lapselle voi ottaa mukaan myös kaverin tai sisaruksen, jolloin uuteen paikkaan lähteminen voi tuntua helpommalta. Usein ensimmäinen lähtö on kaikista haastavin ja seuraavalla kerralla se voi tuntua jo huomattavasti helpommalta. Aikuisen rooli korostuu kannustajana ja hänen on tärkeä muistaa keskustella lapsen kanssa tämän kokemuksista. Aikuisen, joka vain kuskaa lapsen harrastuksiin ja hakee sieltä pois kovalla kiireellä, eikä ollenkaan tiedosta lapsen mielipiteitä ja ajatuksia, ei todennäköisesti pysty kannusta-

maan lasta oikein. Lapsen tuntemuksia täytyy kunnioittaa, mutta häntä tulee myös opastaa ja auttaa näkemään uuden asian myönteisiä puolia sekä kannustaa tekemään aloitteita. (Viljamaa 2008, 146.)

4.3 Musiikkiliikunta

Musiikkiliikunta on olennainen osa alle kuusivuotiaiden musiikkikasvatusta. Musiikkiliikunnassa voidaan toteuttaa kaikkia musiikkikasvatuksen osa-alueita yhdistämällä ne liikuntaan: laulaminen, soittaminen, kuunteleminen ja musiikkitiedon oppiminen. Musiikin sisällön oppiminen tapahtuu täten leikinomaisesti. Pieni lapsi käyttää omaa kehoaan instrumenttina, jonka rytmin syke ja melodian liike virittävät. Musisoidessaan lapsi saa kokonaisvaltaisia kokemuksia. Musiikkiliikunnassa lapsi eläytyy, purkaa ahdistusta, tuntee läheisyyttä ja turvallisuutta. Lapsi oppii musisointitilanteessa vuorovaikutusta ja saa positiivisia yhdessä olemisen kokemuksia. Tavoitteellisessa musiikkiliikunnassa pyritään tukemaan tasapainoisen, yksilöllisen, sosiaalisen sekä luovan lapsen kasvamista. (Simola-Isaksson ym. 1988, 8.)

Musiikkiliikunnassa on olennaista se, että musiikki ja liike yhdistyvät. Lapsen koko keho aktivoidaan tuntemaan musiikkia. Musiikkiliikunnan käyttö vahvistaa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, sillä siinä yhdistyvät eri aistien toiminnot, havainnot, toiminta, kuunteleminen, tunteminen sekä ajatteleminen. Musiikkiliikunnan on koettu edistävän oppimista myös syvemmällä tasolla tapahtuvien kehollisten kokemusten kautta. Harjoitteita voidaan tehdä esimerkiksi niin, että lapset kokeilevat ja miettivät erilaisia tapoja ilmaista itseään kuulemansa musiikin mukaan tai myös opettaja voi improvisoida musiikkia lasten liikkeistä. Improvisoidut liikkeet ovat jokaisella yksilöllisiä ja kuvaavat jokaisen persoonaa ja sitä, miten musiikin on kuullut tai ymmärtänyt. Lapset oppivat ryhmässä tapahtuvasta toiminnasta, omista kokemuksistaan ja muilta ryhmän lapsilta. (Juntunen 2010, 11.)

Musiikkiliikuntatuokiossa on tärkeää motivoida lapset tekemiseen. Tuokion rauhoittajana voi toimia esimerkiksi hengitys- tai lämmittelyharjoitus. Myös musiikkiliikuntaan käytettävällä tilalla ja sinne järjestäytymisellä on suuri merkitys tuokion onnistumisen ja mielekkyyden kannalta. Avara, mielellään puulattialla varustettu tila, joka ei ole liian kaikuista ja jossa liikkeitä mahtuu helposti suorittamaan, olisi ihanteellinen vaihtoehto. Kontaktin luomiseksi tuokio olisi hyvä aloittaa piirimuodostelmassa, jolloin ohjaaja

pystyy näkemään ja havainnoimaan kaikkia samanaikaisesti, mutta myös lapset voivat luoda esteettömän kontaktin toisiinsa. Piirin avulla tila saadaan rajattua turvallisen tuntuiseksi ja toisten kuunteleminen sekä oman vuoron odottaminen ovat lapsille selkeämpää. Kaikilta lapsilta musiikin käyttäminen ja sen rytmissä liikkuminen eivät suju luonnostaan, mistä johtuva epämukavuuden tunne voi olla esteenä oppimiselle. Parhaan hyödyn ja positiivisten kokemusten saamiseksi tulisi musiikkiliikuntaa käyttää säännöllisesti, jolloin osallistuminen helpottuu toiminnan tullessa tutummaksi. (Juntunen 2010, 17.)

Suomessa musiikkiliikunnan peruspilareina toimivat Jaques-Dalcrozen (1865-1950) ja Orffin (1895-1981) musiikkikasvatusperiaatteet (Juntunen 2010, 11).ss Jaques-Dalcrozen tavoitteena oli uudistaa lasten musiikin opetusta keskittymällä etenkin musiikillisten elämysten ilmaisuun ja tulkintaan liikunnallisesti kokemalla. Jaques-Dalcrozen periaatteena oli luoda kiinteä yhteys yksilön ja musiikin välille. Hänen menetelmänsä sisältää musiikkiliikunnalle neljä peruselementtiä: aika, tila, voima sekä muoto. Menetelmässä on tärkeää, että musiikkiliikuntaa toteutetaan tietyn ajan kuluessa, tietyssä tilassa, johon käytetään tietty määrä voimaa ja lopulta se muotoutuu määrättyyn muotoon. Suunniteltaessa musiikkiliikuntatuokiota Jaques-Dalcrozen elementtejä käyttämällä voidaan luoda ehyitä ja mielekkäitä kokonaisuuksia, joilla tähdätään musiikkikasvatuksen lisäksi kokonaiskasvatukseen. (Simola-Isaksson ym. 1988, 29.) Carl Orffin pedagogiikan pääpiirteitä ovat improvisoinnin käyttö musiikin oppimisessa, ryhmässä oppiminen ja luovuus (Perkiö 2010, 28).

4.3.1 Musiikkiliikunnan tavoitteita

Musiikkiliikunnan ensisijainen tavoite on musiikista oppiminen. Sen lisäksi tavoitteisiin kuuluu kontakti- ja kommunikointikyvyn, mielikuvituksen, ilmaisun, musiikin elementtien ymmärtämisen, koordinaation, kielellisen kehityksen, kehonhallinnan, keskittymisen, muistin ja aistien kehittyminen. Lapsen kontakti- ja kommunikaatiokyky kehittyvät, kun lapsi toimii ryhmässä yhdessä toisten lasten kanssa ja sopeutuu ryhmän sääntöihin. Lisäksi lapsi alkaa ottaa ryhmässä vastuuta. Tavoitteena on myös, että aremmat lapset rohkaistuisivat ja levottomat lapset kanavoisivat energian toimintaan. Musiikkiliikunta sisältää paljon tanssia ja yhteistä liikettä, mikä kehittää myös kontaktikykyä. Keskittymiskyky myös kehittyy, kun tuokio sisältää haasteellista tekemistä ja musiikkiliikuntaa toteutetaan useamman kerran projektina. (Perkiö 2010, 12.)

Musiikkiliikunta auttaa myös mielikuvituksen ja ilmaisun kehittymiseen, sillä lapsi löytää omasta ilmaisustaan rajattomia mahdollisuuksia toteuttaa itseään ja mielikuvitustaan. Musiikin elementtejä lapsi oppii sisäistämään, kun hän kokee oivalluksen toiminnassa, omaksuu ja soveltaa muun muassa rytmiä tai dynamiikkaa. Musiikissa elementit konkretisoituvat, jolloin musiikki voidaan nähdä liikkeenä. Myös koordinaatio ja kehonhallinta kehittyvät musiikkiliikunnan kautta. Lapsi alkaa hallita omia raajojaan ja kykenee käyttämään niitä monipuolisesti liikkeen ilmaisuun. Hän alkaa havaita myös persoonallisia liikeratojaan esimerkiksi peleissä ja leikeissä. (Perkiö 2010, 12.)

Musiikkiliikunnan käyttö tuo myös aistien kehitykseen uuden ulottuvuuden. Kinesteettinen aisti vahvistuu, kun lapsi alkaa hallita kehoaan tilaan nähden ja sisäistämään, missä kehon osat ovat suhteessa koko hänen vartalonsa. Kuulo vahvistuu, kun lapsi havaitsee elementtejä musiikista ja kosketukset tilaan, toisiin lapsiin sekä välineisiin vahvistavat tuntoaistia. Myös näköä tarvitaan paljon musiikkiliikunnassa ja siinä kehitymisessä, sillä esimerkiksi muiden liikettä havainnoimalla lapsi oppii uutta. Tasapainoistillaan lapsi säätelee liikkeen suuntaa ja suunnan vaihtelua sekä nopeutta. (Perkiö 2010, 12.)

Luonnollisesti musiikkiliikunta sisältää myös laulua ja ääntelyä. Kielellinen kehitys saa vauhtia, kun rytmileikit auttavat lapsia jäsentämään kuulemaansa. Lapsi alkaa ymmärtää erilaisia käsitteitä kokemuksen kautta, esimerkiksi ryömien, kontaten tai eteen- taakse. (Perkiö 2010, 12.)

Musiikkiliikunta sisältää kaksi teemaa, jotka ovat joko liikkeestä musiikkiin tai musiikista liikkeeseen. Liikkeestä musiikkiin etenemistavassa saavutetaan paremmin fyysisen kasvatuksen tavoitteita eli musiikki ja etenkin sen rytmi tukevat lähinnä liikunnallista harjoitetta. Musiikista liikuntaan etenemistapa on puolestaan musiikkikasvatuksen sisältöön kuuluva alue. Sen tavoitteita ovat säveltäjän, liiketunnon, ilmaisun ja luovuuden sekä rytmittäjän virittäminen ja kehittäminen. Säveltäjässä kehitettäviä osa-alueita ovat äänen ja tauon erottaminen, sävelten eri tasot, kesto ja määrä, dynamiikka, tempo, sävy sekä muotorakenteet. Rytmittajua kehitettäessä keskitytään perusrytmiin, melodian rytmiin, rytmin luonteeseen sekä sanoitusten muotorakenteeseen. Liiketunto kehittyy sävel- ja rytmittäjän musiikkiainesten pohjalta. Ilmaisua ja luovuutta voidaan kehittää

esimerkiksi osa- tai kokonaisimprovisointia hyödyntämällä sekä käyttämällä mielikuvaa, rytmiä, melodiamusiikkia, kuvaa, runoa tai satua virikkeenä musiikkiliikunnalle. (Simola-Isaksson ym. 1988, 28.)

Musiikki ja liikunta kulkevat ”käsi kädessä” ja niillä on paljon yhtymäkohtia. Liikunnalla voidaan tukea musiikillisten tavoitteiden saavuttamista ja päinvastoin. Esimerkiksi rytmi sisältyy molempiin menetelmiin ja musiikin muotoa voi verrata liikunnallisen koreografian tuottamiseen. Musiikkiliikunta auttaa myös kehittämään lapsen hienoja karkeamotorisia taitoja. Lapsen keskeiset fyysiset ominaisuudet jokapäiväisen toiminnan kannalta ovat kestävyys, lihasvoima ja nivelliikkuvuus. Lapsen kestävyyttä eli verenkierto- ja hapenkuljetuselimistön kuntoa voidaan kehittää toiminnalla, joka jatkuu useiden minuuttien ajan. Pulssia nostattava rytmiharjoitus saa aikaan halutun vaikutuksen kunnon kehittymisessä. Harjoitusta voidaan toistaa pienen tauon jälkeen, koska lapset palautuvat nopeasti raskautuksesta. Kehon omalla painolla voidaan kehittää lihasvoimaa. Harjoituksia voidaan tehdä musiikkiliikunnassa musiikin rytmin mukaan. Erilaisia lihasvoimaa kehittäviä harjoitteita ovat muun muassa hyppelyt, jalan nostot esimerkiksi penkille tai portaissa, lantion nostelut, ”mittarimato”- ja ”supermies” -selkälihasliikkeet. Nivelliikkuvuus kehittyy tehokkaasti käyttämällä liikkeitä, jotka ulottuvat lapsen liikkuvuuden äärirajoille. Musiikkiliikunnasta saadaan apua myös liikunnallisesti heikon ja ujon lapsen itseluottamuksen löytymiseen ja vahvistamiseen. (Simola-Isaksson ym. 1988, 9–11, 21.)

Musiikkiliikunta tarjoaa mahdollisuuden varhaiseen musisoimiseen jo varhain liikunnan kautta. Lapsi on usein yksilönä vuorovaikutuksessa muiden lasten kanssa musiikkiliikuntatilanteissa. Tavoitteena tilanteissa on, että lapsi oppisi odottamaan omaa vuoroaan, ottamaan huomioon ja hyväksymään toisia lapsia sekä oman rohkaistumisen kautta toimimaan yhteistyössä muiden kanssa. (Simola-Isaksson ym. 1988, 28.) Lapsille ominainen tapa oppia on kokeilemisen ja matkimisen kautta. Tällaista toimintaa ohjaa myös lapsen uteliaisuus ja ilo. Musiikillisen toiminnan kautta lapsen identiteetti vahvistuu ja tunteiden ilmaisu on helpompaa musiikin ja liikkeen avulla. Saduilla, lauluilla ja leikeillä luodaan turvallinen ilmapiiri, jotta lapsen tunteiden näyttäminen on vapautuneempaa, sillä epäonnistumisia on helpompi käsitellä leikin varjolla. Leikin kautta tehtävä musiikinopetus auttaa turhan itsekritiittisyyden riisumisessa, mikä vahvistaa lapsen mielikuvitusta ja ilmaisukykyä. (Juntunen 2010, 11.)

4.3.2 Musiikkiliikunnan menetelmiä ja harjoitusmuotoja

Musiikkiliikunta on olennainen osa päiväkotien musiikkihetkiä. Sormileikiksikin nimetty pienimuotoinen, usein paikalla istuen suoritettava leikki on paljon käytetty muoto. Nimike on kuitenkin harhaanjohtava, sillä leikki toteutetaan harvoin ainoastaan sormia liikuttamalla. Sormileikissä liikutetaan käsiä ja jalkoja kuitenkin liikkumatta itse tilassa. Leikkimuotoa voidaan soveltaa melko helposti lauluun kuin lauluun. (Simola-Isaksson ym. 1988, 40.)

Toinen käytetty musiikkiliikunnan muoto on laululeikki. Laululeikki eroaa sormileikeistä siten, että siinä lähdetään liikkeelle rytmin sykkiessä askelissa. Pääasiassa laululeikin luonne määräytyy laulun sanojen mukaan. Laululeikissä mahdollisuudet ideoinnille kasvavat ja musiikkiliikuntaa voidaan harjoittaa ryhmässä, pareittain sekä soolosuorituksin. Laululeikki voidaan opettaa lapselle siten, että se ensin leikitään ja saadaan tätä kautta lapselle tutuksi. Toinen vaihtoehto on opettaa laulu ensin ja elävöittämällä se leikillä myöhemmin. Leikkivän ryhmän jäsenten välillä kontakti syntyy luontevasti ja jouhevasti. Lapsi oppii laululeikin kautta rytmitajua, laulun muotorakennetta ja sävyä, mikä heijastuu liikunnallisesta harjoitteesta. Laululeikkiä, jonka melodia ja sanoitus ovat perinteisiä, kutsutaan piirileikiksi. Piirileikki vaalii kansanperinteitä. Tanssit erosivat laululeikeistä siten, että ne sisältävät harvoin laulunsanoja, vaan niissä keskitytään tietyn koreografian suorittamiseen. Lapset oppivat myös eri kulttuureista kansantanssien avulla, joissa pyritään mahdollisimman aitoon ja jollekin ulkomaalaiselle kulttuurille ominaiseen toteutukseen. (Simola-Isaksson ym. 1988, 46,52,55.)

Improvisointia tai sommittelua voidaan hyödyntää lapsen luovuuden tukemisessa. Improvisointi on vapaata liikunnallista ilmaisua, jossa jokainen saa liikkua haluamallaan tavalla annettuja mielikuvavirikkeitä ja musiikkia käyttäen. Pienelle lapselle spontaani improvisointi on helppo tapa toteuttaa musiikkiliikuntaa. Kun lapsi kasvaa, hänestä tulee itsekriittisempi omaa spontaania toimintaansa kohtaan. Tällöin hyvin tärkeää on lapsen innostava motivointi musiikkiliikunnalliseen toimintaan. (Simola-Isaksson ym. 1988, 66.)

Keskeisiä musiikkiliikunnassa käytettäviä harjoitusmuotoja ovat musiikin seuraaminen, nopea reaktio, kaiku, kaanon sekä korvaus. Musiikista seuraaminen toteutetaan niin,

että musiikista yritetään löytää perussyke, mitä voidaan ilmentää esimerkiksi kävelemällä tai taputtamalla. Korvaus on myös musiikista seuraamista, mutta siinä opettaja soittaa esimerkiksi juoksumusiikkia ja lapset kävelevät tai päinvastoin. Tämä vaatii lapselta keskittymistä ja päättelykykyä. Nopeaa reaktiota voidaan harjoitella, kun musiikin väliin huudellaan liikkeen muutoksia, mitä pitää seurata ja muuttaa toimintaansa sen mukaan, mitä toinen sanoo. Kaikuharjoituksissa lapsen oman vuoron odottamisen taito kehittyy. Lisäksi lapsi oppii esimerkiksi laulun sanoja matkimisen kautta tällä menetelmällä, kun ohjaaja laulaa ensin ja lapset toistavat perässä. Kaanon eroaa kaiusta siten, että lapsi joutuu käsittelemään laulaessaan seuraavaa uutta tapahtumaa, sillä laulaminen tapahtuu lomittain erilaisia teemoja yhdistämällä. (Juntunen 2010, 14.)

Musiikkiliikunnassa omaa kehoa käytetään paljon instrumenttina. Erilaisia kehosoitteita ovat taputus, tömistys, napsutus sekä taputus reisiin tai rintaan. Näistä jokaisella äänellä on oma sävelkorkeus. Kehosoittimilla liikettä voi myös varioida ja saada aikaan esimerkiksi eri kuuloisia taputuksia. Kehorytmien oppiminen tapahtuu toiston kautta ja niiden hallinta vaatii lapselta yhtä paljon kuin soitinten käyttäminen. Sekä Orffin että Dalcrozen pedagogiikkaan kuuluu kehorytmisoitinten käyttäminen. (Juntunen 2010, 14.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Laululeikkivihkon kehittäminen oli kokonaisvaltainen prosessi. Siihen kuului perehtyminen aiheeseen teorian ja omien havaintojen pohjalta, laululeikkien sanoittaminen, säveltäminen ja leikkiliikkeiden kehittäminen sekä niiden käyttäminen ja käytettävyyden havainnoiminen lapsiryhmässä. Lisäksi tavoitteena oli palautteen kerääminen ja omien havaintojen kokoaminen sekä laululeikkien muokkaaminen niiden pohjalta. Opinnäytetyömme aihe pohjautuu luoviin menetelmiin varhaiskasvatuksessa, joista se rajautui musiikkiliikuntaan. Luvussa 2.3 on määritelty varhaiskasvatuksen sisällöllisiä orientaatioita, joista keskeisimpänä tässä opinnäytetyössä korostuu esteettinen orientaatio. Kyseisessä orientaatioissa painottuvat esimerkiksi musiikin ja liikunnan käyttö varhaiskasvatuksessa sekä lapsen itseilmaisun ja luovuuden kehittyminen esteettisen kasvatuksen avulla.

5.1 Laululeikkien ja toiminnan suunnittelu

Aloitimme opinnäytetyömme suunnittelun syksyllä 2015 ja esitimme aiheemme ideaseminaarissa lokakuussa 2015. Olimme jo silloin päättäneet tehdä laululeikkejä lapsen kehityksen tueksi, mutta emme olleet päätyneet vielä tiettyyn ikäryhmään tai rajanneet aihetta motorisen kehityksen tukemiseen. Aihe kypsyi mielessämme helmikuuhun 2016 saakka, jolloin esitimme suunnitelmaseminaarissa aiheemme laululeikkivihkona, joka tukee 3–4-vuotiaiden motorista kehitystä. Ikäryhmä tarkentui vielä maaliskuun aikana 4–5-vuotiaisiin lapsiin, sillä yhteistyöpäiväkotimme lapsiryhmät jakautuivat helpoiten niin.

Ajatuksenamme oli keksiä jokin teema, jonka ympärille laululeikit tehtäisiin. Aluksi mietimme, että ottaisimme teemaksi suomalaiset eläimet, mutta huomasimme, että teema oli laululeikeissä jo hyvin käytetty. Teema rajautui lopulta, kun pohdimme sitä yhdessä yhteistyöpäiväkotimme edustajan kanssa. Päiväkodin koko vuoden toiminnan teemana olivat kuukausittain vaihtuvat sadut. Huhtikuun satuna oli Tuhkimo, jonka pohjalta päätimme luoda laululeikit. Solmimme yhteistyöpäiväkotimme edustajan kanssa opinnäytetyösopimuksen, anoimme tutkimuslupaa 28.3.2016 (Liite 2) ja pyysimme lasten vanhemmilta kirjallisen suostumuksen lasten osallistumiseen ja havainnointiin osana ryhmää (Liite 1).

Mielestämme musiikkituokioiden teemat päiväkodeissa voisivat olla yleisesti ottaen entistä monipuolisempia ja kekseliäämpiä, sillä monissa paikoissa teemat vaihtuvat enimmäkseen juhlapyhien ja vuodenaikojen mukaan. Esimerkiksi Dahlin ja Seppälän (2013) opinnäytetyössä Työntekijöiden näkemyksiä 3–5-vuotiaiden lasten päiväkotiryhmässä järjestettävästä musiikkikasvatuksesta on tarkasteltu yhden päiväkodin musiikkikasvatusta. Tutkimuksessa todettiin, että musiikkituokit ja kuukausiteemat määräytyivät pitkälti vuodenaikojen ja juhlapyhien mukaan, mikä on varmasti yleistä monissa päiväkodeissa. Musiikkituokioiden monipuolisuudessa olisi kehitettävää, kuten todetaan myös Peiposen (2014) opinnäytetyössä Musiikkikasvatuksen kehittäminen päiväkodissa. Mielestämme perinteiset teemat, kuten juhlapyhät ja vuodenaajat, ovat tärkeitä, mutta aiheina todella paljon käytettyjä ja siksi hieman kuluneita. Niiden ohelle olisi virkistävää ottaa käyttöön uusia teemoja, kuten opinnäytetyössämme esiintyvä satuteema.

Myös opinnäytetyömme yhteistyöpäiväkodissa käytettiin jatkuvana menetelmänä kuukausittain vaihtuvaa teemaa. Kaikki toiminta ja etenkin musiikkituokiot rakennettiin kyseisen aiheen ympärille, mikä toi selkeyttä ja jatkuvuutta toiminnalle. Toimintasuunnitelma, jossa on käytössä kuukausittain vaihtuvat aiheet, kuuluu myös fröbeliläiseen lastenpedagogiikkaan. Tässä opinnäytetyössä käytetty satuteema on mielestämme motivoiva ja vähemmän käytetty, ainakin näin kokonaisvaltaisena menetelmänä päiväkodin arjessa. Tavoitteellisuus ilmenee kehittämässämme laululeikkivihkossa teeman pysyvyytenä sekä laulujen oheen liitettyinä ohjeina siitä, miten laululeikki tukee lapsen motorista kehitystä. Teeman pysyvyys auttaa lapsia motivoitumaan toimintaan, sillä laulut eivät ole vain irrallista tekemistä päiväkodin päiväohjelmassa. Suurimman hyödyn varhaiskasvattaja saa pysymällä Tuhkimo-teemassa pidempijaksoisesti ja hyödyntämällä teemaa monipuolisesti päiväkodin arjessa myös musiikkituokioiden ulkopuolella. Motivoinnista kerrottiin luvussa 4.2, jossa mainittiin tärkeänä muun muassa lapsen kehityksen tason tiedostaminen ja vaatimusten suhteuttaminen sen mukaiseksi. Tähän pyrimme itsekkin kiinnittämään huomiota toiminnan aikana sekä lisäksi kannustamaan ja rohkaisemaan lapsia tekemisessä, mikä on myös tärkeässä osassa onnistunutta motivointia.

Yhteistyöpäiväkodin kuukausittain vaihtuvat satuteemat innostivat havaintojemme mukaan lapsia syventymään toimintaan paremmin. Teematyöskentely on lapsilähtöistä silloin, kun teemat on joko kehitetty yhdessä lasten kanssa tai varhaiskasvattajan toimesta mietitty lasta kiinnostaviksi. Tässä opinnäytetyössä käytetty teema, Tuhkimo, on lasten ikisuosikki siinä, missä myös monet muut prinsessa- ja prinssisadut. Lapsi pystyy eläytymään sadun tiimoilta hyvin erilaisiin rooleihin kuten esimerkiksi eläimen rooliin. Lapsi voi kokeilla myös rajojaan ja tunteiden näyttämistä ilikuristen sisarpuolien roolissa. Yhteistyöpäiväkotimme satuteemat on mietitty lapsia kiinnostaviksi ja innostaviksi aiheiksi, joissa on monipuolinen ja mielenkiintoinen juoni ja joista päiväkodin arkeen saa kehitettyä paljon lasta kiinnostavaa tekemistä.

Tutustuimme 4–5-vuotiaiden lasten motoriseen kehitykseen ennen laululeikkien luomista. Mietimme, mitkä kehityshaasteet halusimme sisällyttää laululeikkiliikkeisiin. Sävelsimme, sanoitimme ja kehitimme liikkeet laululeikkeihimme maaliskuussa 2016. Toinen meistä suoritti opintoihimme kuuluvan työharjoittelun yhteistyöpäiväkodissamme. Tämä mahdollisti päiväkodin lasten motorisen kehityksen tason tarkastelun jo ennen testausta laululeikkien kehittelyvaiheen aikana. Havainnoimalla lapsiryhmää

etukäteen saimme lisävahvistusta käyttämällemme teorialiedolle. Olimme mukana lasten liikunta- ja musiikkituokioissa, joissa tutustuimme lasten musiikillisen ja motorisen kehityksen tasoon. Tarkkailimme myös, miten lapset liikkuvat arjessa. Mielestämme oli tärkeää, että vaikka laululeikkivihkomme ei ollutkaan suunniteltu ainoastaan yhteistyöpäiväkodin lapsiryhmän käyttöön, saimme kuitenkin havainnoitua heidän avullaan 4–5-vuotiaiden lasten kehityksen tasoa konkreettisesti.

Lapsiryhmästä ja teoreettisesta viitekehyksestä saamiemme tietojen perusteella meidän oli helpointa edetä kehittämään sanoituksia ja leikkiliikkeitä. Prosessi eteni siten, että usein mieliimme tuli jokin ”koukuttava melodian pätkä”, jonka pohjalta lähdimme miettimään sopivaa yhteyttä Tuhkimo-satuun. Sävel, sanat ja leikkiliikkeet kehittyivät sitä mukaan, kun ideoita syntyi. Jotkin kappaleiden ideoista ja sanoituksista syntyivät saumattomasti ja nopeasti, mutta muutama laululeikki vaati pidempää pohdintaa ja mietimme niitä aivan loppumetreille saakka musiikkituokioista ja palautteesta syntyneiden ideoiden pohjalta.

Tiedostimme jo opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa, että laululeikkejä on jo olemassa paljon. Halusimme kuitenkin tehdä itse kokonaisuuden, jossa laululeikit liittyvät johonkin tiettyyn teemaan ja ne on kehitetty tavoitteelliseksi kokonaisuudeksi. Pohdimme myös pitkään, kuinka monta laululeikkiä haluaisimme vihkomme sisältävän. Aluksi ideoimme seitsemän laulua, mutta lopulta päädyimme valikoimaan työhömmme viisi laululeikkiä. Nämä laululeikit valitsimme siksi, että pystyimme sisällyttämään niihin kaikki haluamamme kehityshaasteet. Kaikkien laululeikkien kokeileminen käytännössä olisi jäänyt pintapuoleiseksi eikä pitkäjänteisemmälle seuraamiselle olisi riittänyt aikaa, jos olisimme valinneet niitä lopulliseen tuotokseemme enemmän. Tarkoituksenmukaista oli kuitenkin luoda laululeikit ja tarkastella, miten ne toimivat käytännössä.

Musiikkituokiot olivat lapsilähtöisiä (luku 2.2), sillä niissä kuulosteltiin lasten tunteuksia laululeikeistä. Havainnoimme sitä, miten lapset oppivat lauluja ja leikkejä sekä miten lapset innostuivat uusista laululeikeistä. Tavoitteena oli myös selvittää, ovatko laululeikit ylipäänsä käytettäviä 4–5-vuotiaiden lasten kanssa. Lasten mielteitä kuunneltiin ja niiden pohjalta laululeikkejä myös kehitettiin. Esimerkiksi lasten kehityksessä oli havaittavissa eroja, jolloin keksimme tehdä hieman haastavampia liikkeitä variaatioiksi niille, joilla liikkeiden tuottaminen sujui jo luontevammin.

5.2 Laululeikkien käyttö päiväkodissa

Pidimme lapsiryhmän viikoittaiset musiikkituokiot eli muskarit huhtikuussa 2016, joissa pääsimme kokeilemaan laululeikkejä. Muskarit sisälsivät myös muuta Tuhkimo-teemaan soveltuvaa toimintaa, kuten askartelua ja muita laululeikkejä, joita ei kuitenkaan eritellä tässä opinnäytetyössä. Muskarit etenivät aina sadun mukaan korostamalla joitain tiettyjä tarinan kohtauksia tilanteen mukaan. Esimerkiksi eräässä tuokiossa teemana oli bum-be -rytmi, mikä sisältyi myös yhteen omista laululeikeistämme: Viisarirokkiin. Yksi tuokiossa käytetyistä lauluista oli ritariteemainen ja kuvittelimme olevamme linnan ritareita. Tuokiossa lapset sekä aikuiset pukivat päähänsä myös itse askarrellut kruunut ja kuvittelimme olevamme juhlimassa linnassa. Tähän kohtaan oli myös valittu juhlatilanteeseen sopiva laulu. Harjoittelimme laulun rytmiä ja yhdistimme siihen sanat. Tämän jälkeen siirryimme Viisarirokin avulla pois linnasta ja ”Tuhkimon taika raukesi”.

Muskarit rakensimme siten, että otimme aina tuokioon uuden laululeikin sekä jatkoimme aiemmassa tuokiossa tutuksi tulleen laululeikin harjoittelemista. Laululeikkejä ei käytetty ainoastaan kertaluontoisesti, vaan niitä käytettiin koko Tuhkimo-kuukauden ajan huhtikuussa. Käytimme erilaisia menetelmiä lapsille ennestään tuntemattomien laulujen opetteluun. Yksi hyväksi havaituista menetelmistä oli kaikulaulu. Kuten tämän opinnäytetyön luvussa 5.2 mainitaan, voi kaikulaulun avulla lapsi oppia oman vuoron odottamista. Laululeikkien kannalta oli olennaista, että lapset pääsevät mukaan laulamaan nopeasti tai oppivat pikkuhiljaa joitakin liikkeitä. Riittävien toistojen ja variaatioiden avulla lapset alkoivatkin hallita koreografian. Jotkut lapsista tarvitsivat enemmän tukea ja mallinnusta liikkeisiin, mutta kaikki pääsivät lopulta mukaan. Nopeinten oppiville lapsilla annoimme hieman variaatioita ja lisähaastetta liikkeisiin, jotta heidänkin mielenkiinto pysyi tuokioissa. Lapset oppivat melodiat melko nopeasti kaikulaulun avulla ja ne jäivät monille niin sanotuiksi ”korvamadoiksi” mieleen.

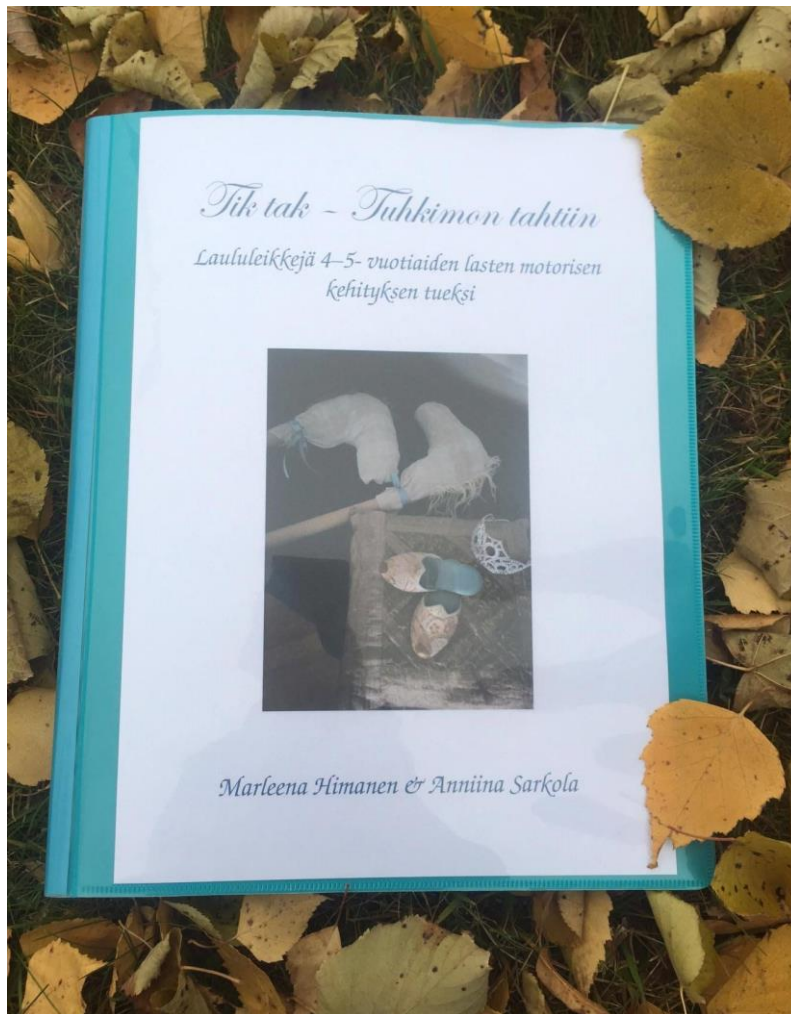
Pidimme varsinaiset musiikkituokiot aina aamulla noin kello yhdeksältä. Tämä aika oli erinomainen, sillä lapset jaksoivat keskittyä parhaiten. Aamuisin lapsia ei useinkaan häirinnyt nälkä, levottomuus tai väsymys, joten heidän oli helpompi jaksaa pysyä mukana toiminnassa. Joskus kuitenkin väsymys vei voiton ja kaikki eivät jaksaneet keskittyä täysillä loppuun saakka. Tuokioiden suunnittelussa otimme tämän myös huomioon ja olimme jo valmiiksi miettineet joustavia vaihtoehtoja tuokion etenemiseen.

Huomasimme, että ennen musiikkituokioiden aloitusta oli erityisen tärkeää motivoida lapsi toimintaan. Kuukauden satuteema auttoi virittäytymään tunnelmaan eikä pudotus ”todellisuuteen” ollut niin voimakas, kun kaikki kuukauden tuokiot ja arjessa toimiminen yhdistettiin Tuhkimo-teemaan. Tuokioihin virittäytyminen helpottui, kun lapset olivat hetkessä mukana sadun sisällä. Aloitimme tuokion esimerkiksi kertomalla, että olemme linnan portailla ja olemme kaikki linnan vieraita. Näin kynnyks tanssimiseen ja leikkimiseen laski, kun ei tarvinnut olla ”oma itsensä”, vaan pystyi toimimaan roolin varjolla turvallisesti. Aikuisen olisi myös hyvä muistaa pysyä teemassa vähintään koko tuokion ajan, jotta lapsen luovuuden ja mielikuvituksen kehitykselle annettaisiin tilaa.

Musiikkituokiot, joissa saimme käyttää laululeikkejämme, pidettiin päiväkodin yhteisessä muskarihuoneessa, joka soveltui käyttötarkoitukseen parhaiten tilan riittävyyden vuoksi. Toimintatuokion aluksi kokosimme lapset yhteen käyttäen usein piirimuodostelmaa, jossa meidän oli helpoin havainnoida kaikkia lapsia ja myös lapset näkivät meidät. Tällä mahdollistimme sen, että lasten oli helppo seurata ja matkia leikkiliikkeitä.

5.3 Tik tak – Tuhkimon tahtiin

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää helppokäyttöinen ja tavoitteellista musiikkiliikuntaa sisältävä laululeikkivihko. Laululeikkivihko sai nimekseen Tik tak – Tuhkimon tahtiin, joka viittaa Tuhkimo-satuun sekä yhden laululeikkimme sanoituksiin. Vihkon kansi näkyy kuvassa 1.



KUVA 1. Laululeikkivihkon kansi

Vihko sisältää viisi laululeikkiä ja siinä on jokaisen laululeikin nuotit, sanat ja leikkiohjeet, joista osaan on liitetty havainnollistavia valokuvia. Laulun ohkeen on kirjoitettu lyhyt kuvaus siitä, miten leikki tukee 4–5-vuotiaan lapsen motorista kehitystä. Lisäksi vihko sisältää vinkkejä ohjaajalle, miten laululeikkejä voi soveltaa tuokioissa ja miten motivoida lapsi mukaan kyseiseen toimintaan. Esittelemme tässä opinnäytetyössä laululeikkivihkon laululeikit kuvaamalla sitä, miten ne tukevat 4–5-vuotiaan lapsen kehitystä. Lisäksi esittelemme yhden laululeikeistämme kokonaan niin kuin se on Tik tak – Tuhkimon tahtiin -laululeikkivihkossa. Emme erittele kaikkia laululeikkejä nuotteineen ja sanoituksineen, sillä emme halua niitä julkaistavan Theseuksessa. Olennaisimmat asiat opinnäytetyön kannalta ovat kuitenkin tavoitteellisuuden eritteleminen laululeikeistä, eli mitä leikki tukee lapsen kehityksessä ja miten. Laululeikkien liikkeet on kehitetty teorian pohjalta, jota olemme keränneet eri teoksista motorisesta kehityksestä. Liikkeet keskittyvät pääosin 4–5-vuotiaan lapsen motorisiin perusliikkeisiin. Tästä on kerrottu laajemmin luvussa 3.

5.3.1 Hiirijumppa

Hiirijumpan aiheena ovat Tuhkimon ystävät: hiiret. Hiiret ovat keskeisiä hahmoja koko Tuhkimo-sadun ajan. Laululeikki soveltuu hyvin käytettäväksi esimerkiksi aamupiirien tai musiikkituokioiden aloituksessa. Se herättelee lasta rauhallisesti musiikkiliikunnan avulla tulevaan päivään tai toimintaan. Laululeikki sisältää erilaisia venytyksiä, tasapainottelua varpailla seisten ja kyykyssä. Varpailleen nousu haastaa 4–5-vuotiaan lapsen tasapainoa ja koordinaatiokykyä sekä kehittää lapsen vartalonhallintaa. Kuten opinnäytetyömme luvussa 3 mainitaan, motorisiin perustaitoihin lukeutuvat tasapainotaidot jaetaan dynaamisiin ja staattisiin taitoihin. Esimerkiksi sipsuttelu varpaillaan kehittää liikkeessä tapahtuvia eli dynaamisia tasapainotaitoja.

Hiirijumpan liikkeitä voi myös varioida vapaasti. Varpailla sipsuttelun voi tehdä paikallaan tai eteenpäin liikkuen. Venyttelyyn ja kurkotteluun saa haastetta tekemällä liikkeen esimerkiksi x-asennossa, jolloin venytyksen saa myös tuntumaan hieman eri paikassa. Alkuun tai loppuun voi myös lisätä lapsiasennossa rauhoittumisen. Asennossa lapsi pystyy paremmin rentoutumaan, kun katse on kohti lattiaa, eikä esimerkiksi kohti vierustoveria. Hiirijumppa eroaa muista tämän viikon laululeikeistä siten, että sen liikkeet on tarkoitus tehdä rauhassa keskittyen. Tempon on tällöin oltava maltillinen.

5.3.2 Huis Hais

Tässä laululeikissä aiheena on siivoaminen, joka jää myös sadussa Tuhkimon vastuulle. Laululeikissä lapsen motorista kehitystä tuetaan liikkeillä, joissa harjoitellaan vartalon kiertoa, pyörimistä paikallaan suuntaa vaihtaen, jalan ja käden koordinaatiota sekä silmän ja käsien yhteistyötä. Liikkeet kuvastavat siivoukseen liittyviä toimintoja, kuten lakaisemista, mattojen puistelua ja peilin pyyhkimistä. Laululeikissä lauletaan myös mattojen käärimisestä rullaksi, mitä ilmennetään omalla keholla pyörien paikallaan ympäri, suuntaa vaihtaen. Suunnanmuutokset kuuluvat 4–5-vuotiaiden lasten karkeamotorisiin taitoihin, joita tuetaan laululeikissä yhdistämällä liikkeen hallitsemiseen pyöriminen. Kun laululeikissä ”pyyhitään peiliä”, kädet kulkevat musiikin rytmisissä yhtäjaksoisena liikkeenä ylhäältä alas ja takaisin. Käsien ollessa ylhäällä venytetään niillä niin pitkälle kuin mahdollista ja kyykkyyn mennessä liikettä tehdään niin matalalla kuin voi.

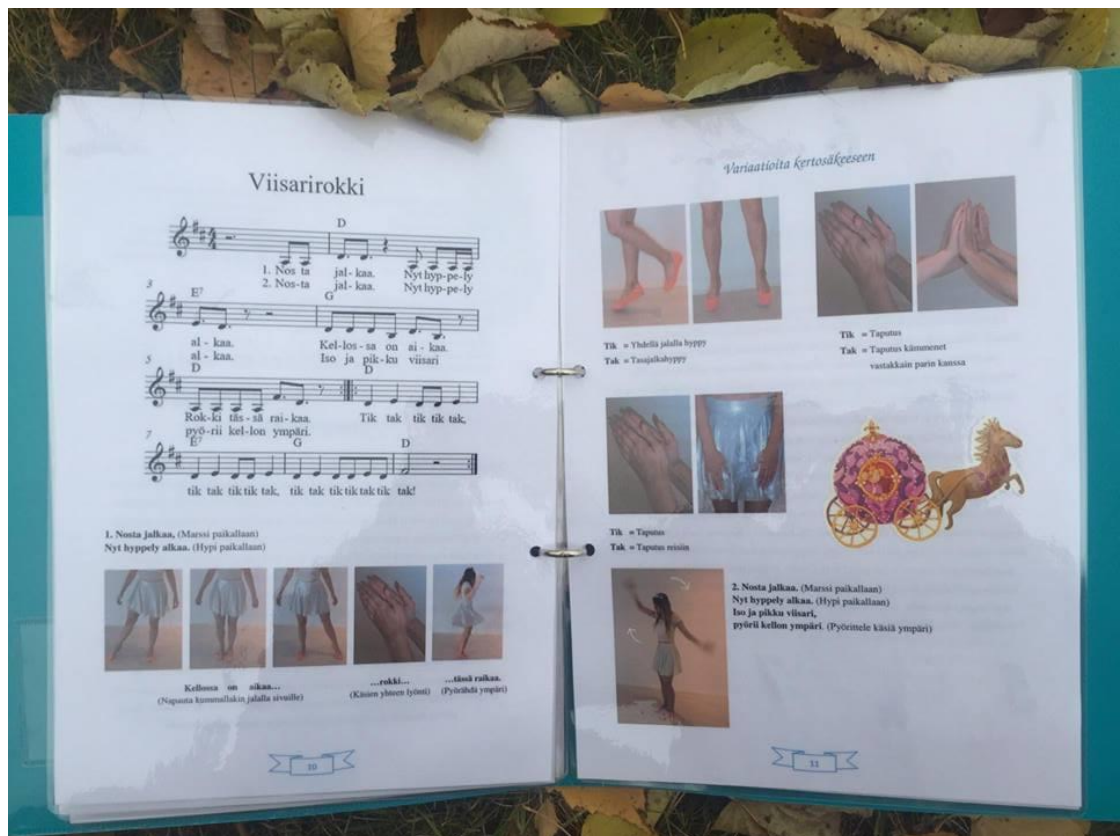
Huis Hais -laululeikkiä voi soveltaa arkeen käyttämällä sitä motivaatiokeinona siivoustilanteissa. Kertosäkeen aikana voidaan ohjeistaa keräämään esimerkiksi leikkitilanteista jääneitä leluja tai askarteluhetkistä syntyneitä roskia. Musiikkituokio voidaan myös aloittaa käyttämällä tätä laululeikkiä, jolloin korjataan edelliset leikit paikalleen tuokion tieltä.

5.3.3 Ratsailla

Tuhkimo-sadussa esiintyy hevosia. Tuhkimo esimerkiksi kulkee linnaan haltijakummin taikomilla vaunuilla ja prinssi sekä lakeijat liikkuvat hevosilla etsiessään Tuhkimoa. Ratsailla-laulua voi siis käyttää ilmentämään esimerkiksi Tuhkimon matkaa kohti linnaa. Laululeikin ideana on liikkua erilaisilla tyyleillä musiikin tahdissa. Käveleminen ja juokseminen ovat lapsille luontaisia tapoja liikkua, joiden lisäksi 4–5-vuotiaan lapsen motorista kehitystä tuetaan laukkaamalla, hyppimällä yhdellä jalalla sekä tasajaloin, takaperin liikkumalla ja liikkeen pysäyttämällä. Lapset motivoituvat paremmin liikunnallisiin harjoitteisiin, kun he voivat eläytyä johonkin rooliin, kuten tässä tapauksessa olemalla ja liikkumalla kuten hevoset. Liikkeitä voidaan tehdä joko liikkumalla piirissä peräkkäin tai vapaasti tilassa. Laululeikkiin on tehty kaksi erilaista lopetusta, joita voidaan vaihdella eri toimintakerroilla. Laululeikin sanat vaihtuvat vain hieman eri säkeistöissä, joten se on nopea oppia ja sen takia helppo ottaa käyttöön. Musiikkituokioissa ohjaaja voi kysellä lapsilta esimerkiksi ”Nyt kun hevonen on juossut ja hyppinyt näin paljon, hänen jalkansa alkavat väsyä. Miten hevonen nyt liikkuu?” Tämä aktivoi lapsiakin miettimään ja syventymään tekemiseen paremmin.

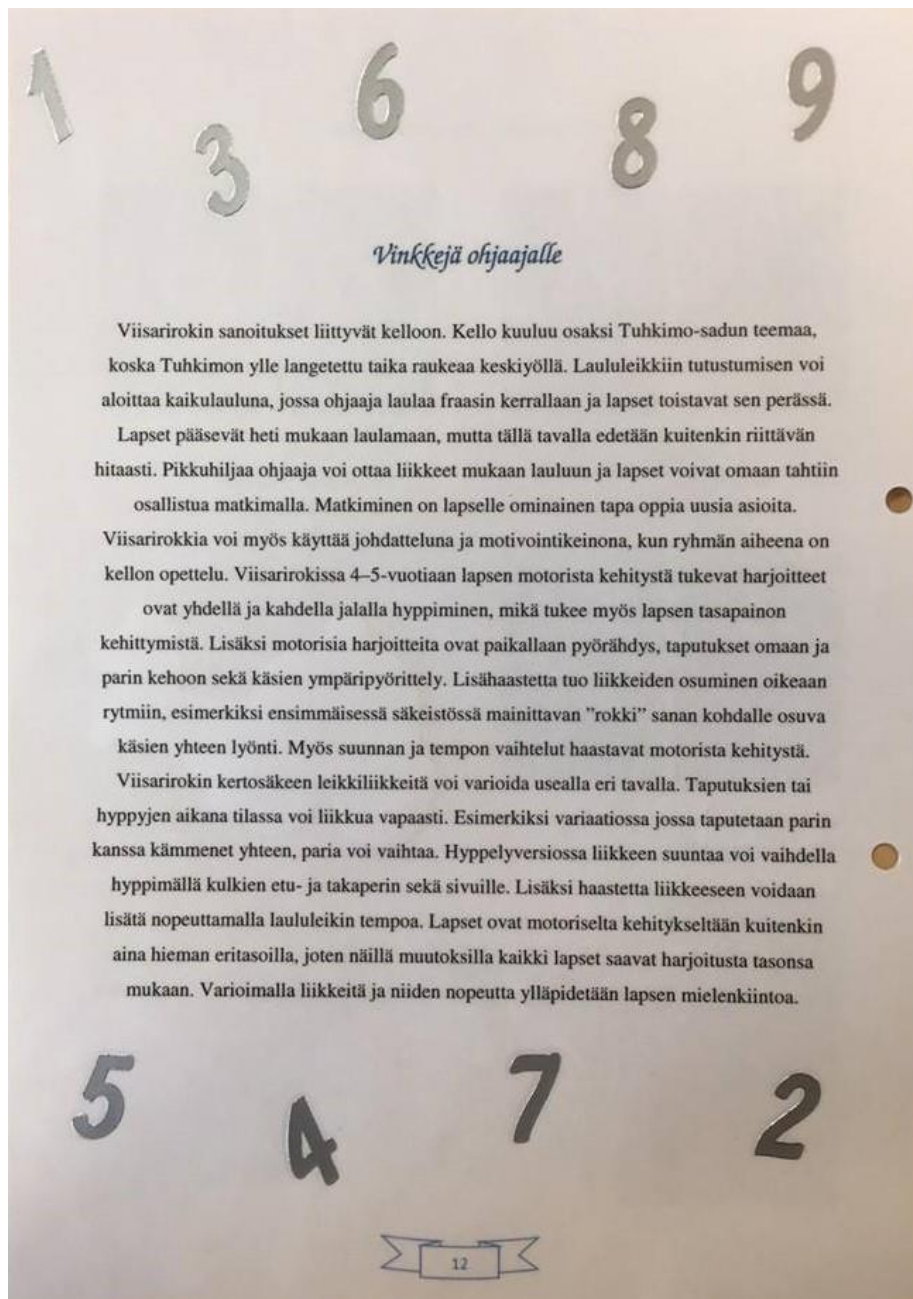
5.3.4 Viisarirokki

Viisarirokin sanoitukset liittyvät kelloon. Kello kuuluu osaksi Tuhkimo-sadun teemaa, koska Tuhkimon ylle langetettu taika raukeaa keskiyöllä. Tähän laululeikkiin tutustumisen voi aloittaa kaikulauluna, jossa ohjaaja laulaa fraasin kerrallaan ja lapset toistavat sen perässä. Lapset pääsevät heti mukaan laulamaan, mutta tällä tavalla edetään kuitenkin riittävän hitaasti. Pikkuhiljaa ohjaaja voi ottaa liikkeet mukaan lauluun ja lapset voivat omaan tahtiin osallistua matkimalla. Matkiminen on lapselle ominainen tapa oppia uusia asioita. Viisarirokki on esitetty kuvissa 2 ja 3.



KUVA 2. Viisarirokki

Viisarirokkia voi myös käyttää johdatteluna ja motivointikeinona, kun ryhmän aiheena on kellon opettelu. Viisarirokissa lapsen motorista kehitystä tukevat harjoitteet ovat yhdellä ja kahdella jalalla hyppiminen, mikä tukee myös lapsen tasapainon kehittymistä. Lisäksi motorisia harjoitteita ovat paikallaan pyörähdys, taputukset omaan ja parin kehoon sekä käsien ympäripyörittely. Lisähaastetta tuo liikkeiden osuttaminen oikeaan rytmiin. Myös suunnan ja tempon vaihtelut haastavat motorista kehitystä. Viisarirokin kertosäkeen leikkiliikkeitä voi varioida usealla eri tavalla. Taputuksien tai hyppyjen aikana tilassa voi liikkua vapaasti. Esimerkiksi variaatiossa, jossa taputetaan parin kanssa kämmenet yhteen, paria voi vaihtaa. Hyppelyversiossa liikkeen suuntaa voi vaihdella hyppimällä kulkien etu- ja takaperin sekä sivuille. Lisäksi haastetta liikkeeseen voidaan lisätä nopeuttamalla laululeikin tempoa. Lapset ovat motoriselta kehitykseltään kuitenkin aina hieman eri tasoilla, joten näillä muutoksilla kaikki lapset saavat harjoitusta tasonsa mukaan. Varioimalla liikkeitä ja niiden nopeutta ylläpidetään lapsen mielenkiintoa.



KUVA 3. Vinkkejä ohjaajalle

5.3.5 Juhlissa

Juhlissa-laululeikki on vihkon viimeinen kappale ja se liittyy tanssiaisiin. Sen leikkiliikkeet ovat vapaamuotoisempia kuin muissa laululeikeissä. Laulu on kolmijakoinen, joten musiikin rytmissä liikutaan valssiaskelin. Liikettä voidaan varioida tekemällä askelia yksin paikallaan tai liikkuen tilassa, parin kanssa, piirissä tai vaikka taputtamalla rytmiä käsillä. Rytmien opettelu on helpointa aloittaa taputtamalla, koska se on usein lapsille luontaista.

5.4 Laululeikkien muokkaaminen

Muokkasimme laululeikkejä opinnäytetyöprosessin edetessä muskareissa syntyneiden havaintojemme pohjalta. Käytännön toteutuksen kautta pystyimme kehittämään laululeikkejä entistä tarkoituksenmukaisemmiksi. Omien havaintojemme lisäksi saimme runsaasti palautetta ja kehitysehdotuksia yhteistyöpäiväkodin taholta. Palautteella oli suuri merkitys työmme kehittämislle, sillä itse emme ehtineet havainnoida kaikkea ohjatessamme.

Havainnoimme lapsia itse osallistuvan havainnoinnin menetelmin. Törrönen (1999, 222) määrittelee artikkelissaan Lapsi ja osallistuva havainnoiminen, teoksessa Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä, että osallistuva havainnointi vaatii jatkuvaa ja intensiivistä havainnoimista. Se tarkoittaa tarkkaa kuuntelemista, katselemista ja keskustelemista. Osallistuva havainnointi on myös suoraa havainnointia sekä vuorovaikutusta, muistiinpanojen tekemistä ja niiden tarkastelemista ja analysointia jälkikäteen. Osallistuva havainnointi eroaa havainnoinnista siten, että tutkija tulee tutuksi oman tutkimusryhmänsä kanssa. Näimme tämän havainnoinnin keinon välttämättömänä menetelmänä lapsiryhmää tarkkailemme.

Musiikkituokioissa havainnoimme lapsiryhmää ja sitä, miten helposti lapset omaksuivat uudet laulut ja liikkeet. Huomasimme, että monien oli helppo oppia melodia jo muutamien läpilaulamisen perusteella. Sanat muistuiivat vähitellen myös lapsien mieliin, eikä missään laululeikissä ollut niin vaikeita tai pitkiä sanoituksia, että niiden muistamisessa olisi ollut vaikeuksia. Liikkeiden omaksumisessa oli eroja. Jotkut lapsista olivat huomattavasti pidemmällä motorisessa kehityksessään kuin toiset. Siksi kehitimme laululeikkivihkoamme käyttäville ohjaajille vinkkejä, joilla voidaan varioida laululeikkejä paremmin eri lapsiryhmille sopiviksi. Esimerkiksi Viisarirokissa oli aluksi ainoastaan hyppyjä yhdellä ja kahdella jalalla. Toisille oli haastavaa saada hypyt onnistumaan rytmiin, kun taas toiset omaksuivat ne heti. Yhteistyöpäiväkotimme vinkkien avulla keksimme laulun kertosäkeistöön kolme erilaista vaihtoehtoa toteuttaa rytmiä. Lisäksi käyttäessämme Viisarirokkia toista kertaa keksimme, että sen tempoa voi nopeuttaa ja siten haastaa lasta lisää. Lapsiryhmässä oli muutamia lapsia, joilla oli vaikeuksia keskittyä toimintaan ja ohjeiden noudattamiseen. Päätimme muokata ja varioida laululeikkejä siten, että haastetta riittäisi jokaiselle, keskittyminen ei herpaantuisi niin helposti ja levottomampienkin lapsien olisi helpompaa kanavoida energia mielekkääseen tekemiseen.

Saimme palautetta myös muskareiden ohjaamisesta. Lapsille mielekkäämpää ja selkeämpää on se, että laulusta toiseen ei siirrytä vain yhtäkkiä. Erityisesti ”sitten” sanan käyttöä oli hyvä miettiä. Tuokiossa käytetyn tarinan juoni katkeaa, jos ohjaaja toistaa aina laulujen välissä ”sitten teemme sitä tai sitten teemme tätä”. Lauluista tai muista musiikillisista harjoitteista voitaisiinkin siirtyä aina toiseen tarinaa muotoilemalla ja teemaa hyödyksi käyttäen. Lapsi pääsee näin oman mielikuvituksensa avulla syvemmälle tuokion teemaan.

Musiikkituokioiden pohjalta syntyi uusia ideoita muutamiin laululeikkeihin, kuten Rat-sailla-lauluun uusia säkeistöjä. Selkeytimme myös joidenkin laulujen rytmejä helpommiksi kuin ne olivat aluksi. Hiirijumpassa oli aluksi hieman erilaiset liikkeet, sillä toisessa säkeistössä ainoastaan kumarruttiin venyttämään alas. Keksimme, että lapsi voi saada vielä lisää haastetta varpaillaan ”sipsutteluun”, kun liike tehdäänkin kyykyssä. Mietimme kuitenkin, että laululeikkejä käyttävä ohjaaja voi vapaasti pohtia, mikä liike sopii parhaiten hänen ryhmänsä lapsille. Huis Hais -laululeikkiin lisäsimme myös säkeistöjä ja mietimme leikkiliikkeiden ja sanojen yhteyttä. Pyrimme saamaan sanoitukset enemmän liikkeitä mallintaviksi, jolloin lapsen olisi helpompi ymmärtää sanojen ja liikkeiden yhteys ja siten oppia molemmat osa-alueet nopeammin.

Tuhkimo-satukuukauden aikana musiikkituokioissa käytettiin paljon kolmijakoisuuden harjoittelua valssiaskelin. Emme kokeilleet Juhlissa kappaletta lapsiryhmässä, mutta halusimme liittää laululeikkeihimme kolmijakoisen kappaleen, jossa lapset voivat harjoitella rauhassa rytmiä. Huomasimme kuitenkin musiikkituokioissa kokeillessamme sen, miten helposti 4–5-vuotiaat lapset oppivat valssin rytmin, minkä pohjalta päätimme ottaa laulun osaksi vihkoamme.

6 ARVIONTI

6.1 Yhteistyöpäiväkodin palaute

Pyysimme palautetta yhteistyöpäiväkotimme henkilökunnalta pidetyistä musiikkituokiosta sekä laululeikkivihkosta. Saimme runsaasti suullista palautetta toiminnastamme

huhtikuun 2016 aikana kahdelta päiväkodin työntekijältä, jotka olivat seuraamassa toimintaa. Toinen heistä on lastentarhanopettaja ja toinen on lastenhoitaja. Samoilta henkilöiltä pyysimme myös kirjallisen palautteen syksyllä 2016 valmiista laululeikkivihkosta.

Saimme toiminnasta paljon positiivista palautetta, mutta myös hyviä kehitysehdotuksia. Pyrimme ensimmäisillä toimintakerroilla saadun palautteen pohjalta kiinnittämään huomiota kehitettäviin osa-alueisiin ja parantamaan ohjauksen selkeyttä. Yhtenä kehityskohteena oli myös pitäytyä teemassa napakammin koko toimintatuokion ajan. Lapsien mielenkiinto toimintaan säilyi paremmin, kun tarina eteni saumattomasti. Yhteistyöhenkilöiden kanssa syntyneen keskustelun pohjalta myös laululeikit muokkautuivat selkeämmiksi ja helpommin käytettäviksi. Tästä kerroimme tarkemmin opinnäytetyömme luvussa 5.4. Kehuja saimme muun muassa toiminnan innostavuudesta ja laululeikkien mielekkyydestä.

Lapsiryhmältä saatu palaute oli pääosin positiivista. Monista lapsista oli huomattavissa innostuminen sekä laulun ja leikin riemu. Havaitsimme, että lapset myös motivoivat toisiaan omalla toiminnallaan ja osallistumisellaan. Jotkut lapset oppivat nopeammin laulujen sanat ja leikkiliikkeet, joista hitaammin oppivat lapset näyttivät ottavan mallia. Kysyessämme lapsilta mielipiteitä toiminnasta saimme palautetta siitä, että toiminta oli kivaa ja hauskaa. Muutamat lapset ehtivät väsyä toiminnan aikana ja heidän mielestään toiminta oli tylsää. Havaitsimme itekin, että osa lapsista käyttäytyi loppua kohden levottomasti eikä heidän mielenkiintonsa pysynyt enää toiminnassa.

Emme pyytäneet palautetta toiminnastamme ja laululeikkivihkostamme lasten vanhemmilta. Vanhemmat eivät olleet mukana toiminnassa, emmekä siksi pitäneet heidän palautettaan oleellisena opinnäytetyömme kannalta.

Kirjallisen palautteen pyysimme kahdelta toimintaan osallistuneelta päiväkodin työntekijältä syksyllä 2016, jolloin teimme laululeikkivihkon lopulliseen muotoonsa. Lastentarhanopettajalta saatu palaute oli sopivan kriittinen ja antoi ajattelun aihetta työmme kehittämislle, mutta oli pääosin hyvin positiivista.

Työ on selkeä, helposti luettavat nuotit ja mukavia lauluja jopa nuoremmillekin kuin 4-vuotiaille. Upeat, havainnollistavat kuvat. Vinkkiosio on mukava, mutta voisi olla lyhyemminkin kirjoitettu, jotta materiaalia voi käyttää "nopeasti" arjessa.

Lastentarhanopettaja antoi ehdotuksia myös työn käytettävyyden parantamiseen. Hänen mielestään esimerkiksi Vinkkejä ohjaajalle -osiot voisivat olla kaikki laululeikkivihkon lopussa erillisenä välilehtenä. Pohdimmekin asiaa, mutta päädyimme vain jäsentämään osiot paremmin jokaisen laululeikin loppuun, jotta ne olisivat selkeämmin käytettävissä ja luettavissa. Lastentarhanopettaja kysyi myös, voisiko teoriaosuudessa käytetyt lähteet lisätä laululeikkivihkoon. Tätä asiaa olimme itsekkin miettineet. Laululeikkivihkomme ei kuitenkaan sisällä suoria viittauksia teoriaan, vaan teimme laululeikit tutkimamme teorian pohjalta ja lisäsimme vihkoon vain lyhyet kuvaukset liikkeiden merkityksestä motorisen kehityksen tukemiselle. Tästä syystä emme merkinneet laululeikkivihkon teksteihin lähdeviitteitä, sillä niiden erittely yksittäisiin teoksiin olisi ollut mahdotonta. Päätimme kuitenkin, että lisäämme vihkon loppuun lähdeluettelon teoksista, joita käytimme laululeikkien kehittämisessä koko opinnäytetyöprosessin aikana.

Yksi kehitysidea, jonka saimme lastentarhanopettajalta, oli äänitteen tekeminen laululeikeistä, jonka voisi linkittää esimerkiksi YouTubeen. Itse olimme pohtineet jo suunnitteluvaiheessa cd:n tai DVD:n tekoa, mutta idea jäi haaveeksi resurssien riittämättömyyden vuoksi. YouTube-videon tekeminen olisi ollut hyvin vartenotettava vaihtoehto, mutta vierastimme ajatusta laululeikkiemme laittamisesta nettiin kaikkien nähtäville ja vapaasti käytettäväksi. Toinen hieno kehitysidea lastentarhanopettajalta oli lamiinoitujen kuva-liikekorttien tekeminen. Niitä olisi mahdollista käyttää esimerkiksi nuorempien lasten kanssa siten, että kortilla näytettäisiin haluttu asento. Emme kuitenkaan ehtineet tähän kehitysideaan enää paneutumaan.

Hienon jutun ootte tehneet! Liikunnan ja musisoinnin iloa!

Myös lastenhoitajalta saadusta palautteesta pystyimme poimimaan muutaman hyvän kehitysideoan laululeikkivihkoomme, mitkä otimme huomioon vihkon viimeistelyssä. Pääosin saamamme palaute oli positiivista ja kannustavaa.

Laululeikkivihko on monipuolinen, Tuhkimo-satua hyvin noudattava sekä lapsia liikuttamaan kannustava vihko. Vihko on selkeä, sekä mukaansa tempaiseva. Erityisesti pidin

kuvallisista ohjeista, jotka auttavat hyvin ymmärtämään, mitä laulun aikana on tarkoitus tehdä. Mielestäni on hienoa, että laululeikit yhdistyvät toisiinsa sadun kautta, jolloin musiikkikasvatusta voi helposti lisätä satutuokioidenkin keskelle. Laululeikkivihko kannustaa hyvin erilaisiin motorisia taitoja vaativiin tehtäviin ja liikkeisiin ja tukee hyvin lapsen kehitystä. Melodiat ovat helppoja sekä yksinkertaisia, jolloin lapsikin oppii ne nopeasti ja pääsee mukaan laulamaan ja leikkimään. Melodiat sekä sanoitukset ovat myös innostavia, joten niitä on kiva laulaa!

Kehitysehdotuksina lastenhoitaja kirjoitti palautteeseensa, että vihkon kuvat olivat selkeitä, mutta ne voisivat olla hieman värikkäämpiä ja iloisempia, jotta lapsetkin saataisiin niistä innostumaan ja oppimaan. Tämän idean otimme käyttöön vihkoa viimeistelllessämme ja lisäsimme siihen värikkäitä kuvia elävöittämään kokonaisuutta. Toisena toiveena hän esitti, että olisimme eritelleet vihkoon tarkemmin, mihin kohtaan Tuhkimo-satua mikäkin laululeikki sopisi. Tämän idean pohjalta tarkensimme tietoa Vinkkejä ohjaajalle -osioissa.

Ottaisin laululeikkivihkon ehdottomasti käyttööni lasten musiikkikasvatukseen!

6.2 Itsearviointi

Pysyimme suunnittelemassamme aikataulussa koko opinnäytetyöprosessin ajan. Jätimme raporttoimiselle ja laululeikkivihkon muokkaamiselle lopulliseen muotoonsa runsaasti aikaa. Olimme alun perinkin varautuneet siihen, että laululeikkien tekemiseen ja vihkon muokkaamiseen tulisi kulumaan paljon aikaa, mutta yllätyimme silti siitä, kuinka paljon siihen todellisuudessa kului työtunteja. Laululeikkien säveltämiseen, sanoittamiseen ja leikkiliikkeiden suunnitteluun meni itsessään jo paljon aikaa, jonka lisäksi työtä vaati liikkeiden valokuvaaminen, valokuvien muokkaus, nuottien puhtaaksikirjoittaminen Sibelius Student 5 -ohjelmalla, Vinkkejä ohjaajalle -osioiden kirjoittaminen, laululeikkivihkon kokoaminen ja muokkaaminen lopulliseen muotoonsa sekä esimerkiksi tarvikkeiden hankkiminen ja vihkon sivujen laminointi. Huomasimme laululeikkivihkoa kootessamme, että alkuperäinen idea toteuttaa vihko Ifolor-kuvapalvelussa ei toiminutkaan, joten jouduimme keksimään toisen keinon vihkon tekemiselle. Ifolorin palvelussa emme saaneet aseteltua nuotteja, sanoituksia ja kuvia siihen haluamallamme tavalla. Muokkasimme laululeikkivihkon sivut lopulta Microsoft Word -ohjelmaa käyttäen ja laminoimme tulostetut sivut kestävyuden varmistamiseksi. Sivut

koottiin kansioon. Olimme kuitenkin tyytyväisiä lopputulokseen suunnitelman muutoksesta huolimatta.

Saavutimme asettamamme tavoitteet mielestämme kiitettävästi. Yksi tavoitteistamme oli tehdä tavoitteellinen ja helposti käytettävä laululeikkivihko, joka toimisi kokonaisuutena. Mielestämme pääsimme tähän tavoitteeseen, sillä saimme kehitettyä tuotostamme prosessin aikana tavoitetta vastaavaksi. Tuotoksen käytettävyyttä lisää se, ettei laululeikkien ohjaamiseen tarvita lähtökohtaisesti mitään välineitä eikä välttämättä edes soittotaitoa. Asetimme tavoitteeksi myös havainnoida laululeikkien toimivuutta käytännössä ja saimme siihen omien havaintojemme tueksi myös hyvää ja rakentavaa palautetta yhteistyötaholtamme sekä ryhmän lapsilta. Mielestämme saamamme palaute ja omat havaintomme olivat riittäviä tuotoksen kehittämisen ja itsearvioinnin kannalta. Palautteen perusteella olimme onnistuneet luomaan tavoitteitamme vastaavan laululeikkivihkon, sillä palautteenantajat mainitsivat sen olevan toimiva ja mielekäs, kehitysehdotuksista huolimatta.

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme paljon uutta varhaiskasvatuksesta, musiikkikasvatuksesta ja lasten motorisesta kehityksestä. Emme ainoastaan hallitse avainsanoja teoriassa, vaan opimme hyödyntämään tietoa myös käytännössä laululeikkejä kehittäessämme ja käyttäessämme. Opinnäytetyöprosessista opimme erilaisia asioita, kuten tiedonhankintaa, eri ohjelmien käyttöä, raportoimista, suunnitelmallisuutta ja prosessin hallintaa. Voimme hyödyntää saamaamme tietoa ja tekemäämme tuotosta työelämässä. Laululeikkejä voi hyödyntää myös esimerkiksi eri-ikäisten tai kehitysvammaisten lasten kanssa. Laulut ovat melko yksinkertaisia, joten liikkeitä voi muuttaa ryhmän tasoon sopiviksi tilanteen mukaan.

Tässä opinnäytetyössä toteutetusta laululeikkivihkosta on tulevaisuudessa hyötyä myös yhteistyöpäiväkotimme edustajille, koska annoimme valmiin laululeikkivihkon heidän käyttöönsä. Teimme myös meille molemmille omat versiot vihkosta. Yhteistyöpäiväkodin henkilökuntaa voimme kiittää aktiivisesta yhteistyöstä kanssamme koko opinnäytetyöprosessin ajan. Saumaton yhteistyö oli tärkeässä osassa etenkin tuotoksen suunnittelun ja kehittämisen kannalta.

7 POHDINTA

7.1 Luotettavuuden arviointi ja eettisyyden tarkastelu

Arvioimme tämän opinnäytetyön luotettavuutta pohtimalla työssä käyttämiemme lähteiden ajankohtaisuutta. Käytimme opinnäytetyössämme lähteinä enimmäkseen kirjallisuutta, mutta myös paria internetlähdettä, joista ei valitettavasti ollut päivitystietoja saatavilla. Kirjalähteiden ajankohtaisuus ja tuoreus olivat hyvin vaihtelevia ja huomasimme, että kaikista aiheista ei ollut saatavilla kovin uusia teoksia. Kaikki teoriaa varten käyttämämme kirjat ovat kuitenkin alallamme paljon käytettyjä ja luotettavia teoksia. Vilkka & Airaksinen (2003, 72–73, 76) määrittelevätkin Toiminnallinen opinnäytetyö -teoksessaan varmaksi lähdevalinnaksi tuoreen, ajankohtaisen teoksen, jonka kirjoittaja on tunnettu ja omalla alallaan asiantuntijaksi tunnustettu. Myös tietolähteen auktoriteettiin ja uskottavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Näitä voi tarkastella esimerkiksi perehtymällä julkaisun lähdeviitteisiin ja lähdeluetteloon sekä ilmaisun tyyliin, kuten sanavalintoihin ja painotuksiin. Lähteen laatua tarkastellessa on hyvä suosia mahdollisuuksien mukaan alkuperäisiä julkaisuja, sillä toissijaiset lähteet on tehty aina alkuperäisten pohjalta ja siten niissä olevat tekstit ovat hyvin paljon kirjoittajan tulkinnanvarassa. Lähteiden lukumäärä ei ratkaise toiminnallisen opinnäytetyön arvoa, vaan huomiota tulisi ensisijaisesti kiinnittää niiden laatuun ja soveltuvuuteen. Jokaisen lähteen täytyisi palvella kyseisen opinnäytetyön tarkoitusta ja turhien lähteiden kerääminen lähdeluettelon pituutta lisäämään ei ole tarkoituksenmukaista.

Huomasimme opinnäytetyömme aiheeseen liittyvää tietoa ja aiempia tutkimuksia etsiessämme, että vastaavanlaisia opinnäytetöitä ei juuri löytynyt. Musiikin ja liikunnan käytöstä päiväkodeissa oli tehty kyllä useitakin tutkimuksia, lähinnä yksittäisten päiväkotien osalta, mutta ei kovin montaa toiminnallista opinnäytetystä. Nämä löytämämme muutamat toiminnalliset opinnäytetyöt olivat enimmäkseen jonkin toimeksiantajan pyynnöstä tehtyjä töitä. Tästä esimerkkinä on Kochanekin (2015) kirjoittama opinnäytetyö Musiikkikasvatussuunnitelman laatiminen lasten päiväkotien Sinikellolle. Hän toteutti kehittämishankkeena päiväkodille uuden musiikkikasvatussuunnitelman, johon idea tuli toimeksiantajalta itseltään. Käytimme luvussa 4.3 Simola-Isakssonin ym. (1998) teosta Musiikkiliikunta sekä Juntusen ym. (2010) teosta Musiikkia liikkuen. Pyrimme löytämään siihen lukuun myös etenkin kansainvälisiä lähteitä, mutta löytä-

mämme lähteet liittyivät useimmiten kouluikäisten lasten musiikinopetukseen tai instrumenttiopetukseen. Löytämistämme suomenkielisistä teoksista suurin osa keskittyi myös muihin kuin varhaiskasvatusikäisiin lapsiin.

Opinnäytetyömme luotettavuutta lisää myös teorian tietoon perehtyminen ennen varsinaisen työn aloittamista. Teoriaan pystyimme pohjaamaan laululeikkiemme motorista kehitystä tukevat leikkiliikkeet. Lapsiryhmää ja heidän kehityksen tasoaan myös havainnoitiin neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista, jolloin pystyimme huomioimaan lapsiryhmän mahdolliset haasteet ja ennakoimaan niitä tulevan toiminnan ohjauksessa. Tiedostimme esimerkiksi muutamalla lapsella olevan haasteita keskittyä toiminnallisiin tuokioihin, mikä ilmeni levottomuutena ja hankaluutena noudattaa annettuja ohjeita. Ennakoimme asian esimerkiksi järjestämällä ja nimikoimalla istumapaikat etukäteen, jolloin oli mahdollista asettaa enemmän tukea tarvitseva lapsi aikuisen viereen.

Käytimme laululeikkejä lapsiryhmässä monipuolisesti eikä niiden kokeileminen käytännössä jäänyt vain yksittäisiksi kerroiksi. Tekemiemme havaintojen pohjalta pystyimme kehittämään laululeikkejä paremmin tarkoitusta vastaaviksi ja toimivammiksi lasten käyttöön, mikä osaltaan lisäsi luotettavuutta opinnäytetyössämme. Toisin sanoen opinnäytetyömme toteutus ei perustunut ainoastaan teorian tietoon vaan pystyimme myös huomaamaan käytännössä mikä toimii ja mikä ei. Toteutus ei myöskään jäänyt testaamisen tasolle ja siitä tehtyjen johtopäätösten kirjaamiseen, vaan pyrimme parantamaan laululeikkejä lopulliseen tuotokseen.

Pyrimme noudattamaan opinnäytetyössämme eettisiä periaatteita, joihin kuului lupien pyytäminen kirjallisesti päiväkodin johtajalta sekä ryhmän lasten vanhemmilta. Lupa vanhemmilta pyydettiin lapsen osallistumiselle sekä lapsen havainnoimiselle osana ryhmää. Ruoppila (1999, 32) määrittelee teoksessa Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä, että on oleellista pyytää tutkimukseen osallistuvien lasten vanhemmilta aina kirjallinen lupa, missä määritellään tutkimuksen tavoitteet, käytössä olevat tutkimusmenetelmät ja lapsille asetetut vaatimukset. Vanhemmille lähetettävän kirjeen on sisällettävä selkeä toivomus lapsen osallistumiseen, mutta kieltäytymiseen täytyy olla myös valmiina vaihtoehto. Päätimme, että lapsia ei havainnoida yksilöllisesti, sillä se ei olisi ollut tarkoituksenmukaista. Opinnäytetyömme tarkoitus ei ollut yksilöidä lapsen kehityk-

sen tasoja, vaan yleisesti perehtyä ja havainnoida 4–5-vuotiaiden lasten musiikkiliikunnallista osaamista ja motorisen kehityksen haasteita. Tarkoitus ei myöskään ollut tehdä tutkimusta siitä, kehittivätkö laululeikkimme lasten motorista osaamista.

Eettisiä periaatteita noudattaen pidimme toteuttamamme toiminnan myös täysin vapaaehtoisena, joten lapset saivat itse valita, halusivatko osallistua ohjaamiimme musiikki-tuokioihin. Pyrimme kannustamaan ja auttamaan lasta, jolla huomasimme olevan haasteita esimerkiksi rytmin löytämisessä tai leikkiliikkeiden seuraamisessa. Kaikki lapset halusivat osallistua mukaan toimintaan, mutta muutama levottomampi lapsi saattoi jättää joissakin laululeikeissä tekemisen kesken kohdatessaan haasteita. Emme tässäkään tapauksessa pakottaneet jatkamaan, mutta yritimme auttaa lasta pääsemään mukaan toimintaan mallintamalla hänelle haastavia liikkeitä selkeämmin.

Opinnäytetyössämme ei näy yhteistyöpäiväkotimme eikä toimintaan osallistuneen lapsiryhmän tunnistetietoja. Noudatamme myös vaitiolovelvollisuutta.

7.2 Jatkokehittelymahdollisuudet

Aikataulullisista syistä emme pystyneet seuraamaan laululeikkiemme vaikutuksia lasten motoriseen kehitykseen kovin laajasti, sillä se olisi vaatinut huomattavasti pidempikestoista seurantaakin, eikä se ollut opinnäytetyömme pääasiallinen tavoite. Lapsen motorisen kehityksen seuraaminen laululeikkien avulla olisi kuitenkin mielestämme mielenkiintoinen tutkimusaihe. Opinnäytetyön aiheeksi tämä olisi kuitenkin liian pitkäkestoinen prosessi toteutettavaksi. Kuitenkin aihetta voitaisiin sivuta esimerkiksi kirjallisuuskatsauksella.

Pohdimme myös, että opinnäytetyömme käytettävyyttä olisi lisännyt havainnollistavan DVD:n tai cd:n tekeminen. Laululeikkimme ovat varhaiskasvattajille ennestään tuntemattomia, joten niiden opetteleminen helpottuisi äänitteen avulla. Päiväkodin työntekijöiltä ei vaadita nuotinlukutaitoa eikä sen osaaminen ole itsestäänselvyys. Emme kuitenkaan ryhtyneet tätä ideaa itse toteuttamaan, sillä meidän ajalliset resurssimme eivät olisi siihen riittäneet. Tästä olisi myös aiheutunut lisäkustannuksia, koska omat taitomme ja laitteistomme tähän olivat riittämättömiä. Tämä idea voisi olla hyvä toimin-

nallisen opinnäytetyön aihe esimerkiksi yhdessä lasten kanssa toteutettavaksi. Voisimme myös itse kehittää tulevaisuudessa tämän opinnäytetyömme tuotosta havainnollistavalla äänitteellä.

Opinnäytetyömme idea syntyi siitä, että olimme kiinnittäneet huomiota tavoitteellisen musiikkiliikunnan vähäiseen käyttöön etenkin kotipaikkakuntiemme päiväkodeissa. Meitä kiinnosti myös tutkia sitä, miten paljon todellisuudessa musiikkiliikuntaa käytetään päiväkodin arjessa osana tavoitteellista varhaiskasvatusta. Päädyimme kuitenkin tekemään toiminnallisen opinnäytetyön, koska halusimme luoda käyttöön uuden menetelmän ja ajankäytöllisistä syistä meillä ei ollut mahdollisuutta toteuttaa molempia ideoitamme. Mielestämme tämän kaltainen tutkimus voisi olla hyvä aihe opinnäytetyölle jo itsessään.

Rajasimme opinnäytetyömme aiheen melko tarkasti kohderyhmän ja kehityksen osa-alueen osalta. Aluksi mietimme, että olisimme sisällyttäneet laululeikkeihimme myös muiden, kuin motorisen kehityksen osa-alueita, kuten sosiaalisia- ja emotionaalisia kehityshaasteita. Aiheen rajaaminen oli kuitenkin tärkeää. Musiikkiliikuntaan liittyviä harjoitteita voisi kuitenkin kehittää tukemaan myös muita lapsen kehityksen osa-alueita.

LÄHTEET

Gallahue, David & Ozmun, John 2006. Understanding motor development. Infants, Children, Adolescents, Adults. Singapore: The McGraw-Hill Companies.

Hakkola, Kirsti & Virsu, Marjut, 2000. Entä jos... Laulava puu ja muita tarinoita teematyöskentelystä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hännikäinen, Maritta 2013. Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmissä. Hoitoa, kasvatusta vai opetusta? Teoksessa Karila, Kirsti & Lipponen, Lasse (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 30–52.

Iivonen, Susanna 2008. Early Steps -liikuntaohjelman yhteydet 4–5-vuotiaiden päiväkotilasten motoristen perustaitojen kehitykseen. PDF-dokumentti. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19401/978-951-39-3448-4.pdf?sequence=3>. Ei päivitystietoja. Luettu 2.3.2016.

Jaakkola, Timo 2014. Krokotiilijuoksu ja 234 muuta toimintaideaa motoristen taitojen kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juntunen, Marja-Leena 2010. Mitä musiikkiliikunta on? Teoksessa Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili & Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Helsinki: WSOYpro Oy, 11.

Juntunen, Marja-Leena 2010. Tyypillisiä harjoitusmuotoja. Teoksessa Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili & Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Helsinki: WSOYpro Oy, 14.

Juntunen, Marja-Leena 2010. Käytäntöä. Teoksessa Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili & Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Helsinki: WSOYpro Oy, 17.

Kalliala, Marjatta. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa 2012. Helsinki: Gaudeamus University Press Oy Yliopistokustannus.

Karling, Marjo, Ojanen, Tuija, Sivén, Tuula, Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Numminen, Pirkko 2005. Avaa ovi lapsen maailmaan. Tampere: Pilot-kustannus Oy.

Miettinen, Pauli 1999. Liikkuva lapsi ja nuori. Lahti: VK-kustannus Oy.

Ojala, Mikko. Varhaiskasvatuksen perusteita 1993. Helsinki: Kirjayhtymä.

Opetushallitus. Varhaiskasvatus. WWW-dokumentti. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus. Ei päivitystietoja. Luettu 20.6.2016.

Perkiö, Soili 2010. Musiikkiliikunnan tavoitteita. Teoksessa Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili & Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Helsinki: WSOYpro Oy, 12.

Perkiö, Soili 2010. Kehorytmiikkaa. Teoksessa Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili & Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Helsinki: WSOYpro Oy, 15–16.

Perkiö, Soili 2010. Orff-pedagogiikka. Teoksessa Juntunen, Marja-Leena, Perkiö, Soili & Simola-Isaksson, Inkeri. Musiikkia liikkuen. Helsinki: WSOYpro Oy, 28–36.

Pönkkä, Anneli & Sääkslahti, Arja 2011. Liikkuva lapsi. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 136–150.

Ruokonen, Inkeri 2011, Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 122–135.

Ruoppila, Isto 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Teoksessa Ruoppila, Isto, Hujala, Eeva, Karila, Kirsti, Kinos, Jarmo, Niiranen, Pirkko & Ojala, Mikko 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena kustannus. 26–51.

Simola-Isaksson, Inkeri, Jääskeläinen, Leena & Ruoppila, Isto 1988, Musiikkiliikunta. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Smith, Janice 2006. Every Child a Singer: Techniques for Assisting Developing Singers. Teoksessa Music Educators Journal. Thousand Oaks: SAGE Publications.

Tiusanen, Erkki 2008, Musiikki osana esteettistä kasvatusta. Teoksessa Helenius, Aili & Korhonen, Riitta 2008. Pedagogiikan palikat. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 165–181.

Törrönen, Maritta 1999. Lapsi ja osallistuva havainnoiminen. Teoksessa Ruoppila, Isto, Hujala, Eeva, Karila, Kirsti, Kinos, Jarmo, Niiranen, Pirkko & Ojala, Mikko 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena kustannus. 218–233.

Varhaiskasvatuslaki 36/1973. WWW-dokumentti. <https://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoja. Luettu 10.10.2016.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. PDF-tiedosto. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf>. Ei päivitystietoja. Luettu 30.9.2016.

Viittala, Kaisu 2006, Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Viljamaa, Janne 2008. Anna lapsen onnistua. Gummerus: Jyväskylä.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Lupahakemus vanhemmilta

Tervehdys koteihin!

Opiskelemme Mikkelin ammattikorkeakoulussa sosionomi (AMK)-tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Olemme parhaillaan käynnistämässä opinnäytetyötämme. Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka aiheena on musiikkiliikunta 4-5 -vuotiaiden lasten motorisen kehityksen tukena. Sävellämme, sanoitamme ja tuotamme laululeikkejä, joiden aiheena on päiväkodin kuukauden satu Tuhkimo. Laululeikkejä käytetään osana normaalia musiikkiliikuntaa ja muskarituokioita huhtikuussa 2016. Tavoitteenamme on havainnoida niiden toteutusta ja arvioida toimintaa. Lapsia ei arvioida tai havainnoida yksilöinä vaan ryhmänä, laululeikkien toimivuuden näkökulmasta.

Sitoudumme noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin. Kerättävä aineisto on luottamuksellista. Opinnäytetyössämme ei tule näkymään päiväkodin, lapsiryhmän tai lapsien nimiä, eikä lapsia tulla arvioimaan yksilöinä.

Toivomme voivamme toteuttaa opinnäytetyömme ja pyydämme teiltä lupaa lapsenne havainnointiin osana lapsiryhmää. Jos jokin asia askarruttaa mieltänne tai haluatte saada lisätietoa, keskustelemme mielellämme kanssanne.

Kiitos!

Anniina Sarkola ja Marleena Himanen

Sosionomiopiskelijat

Mikkelin ammattikorkeakoulu

anniina.sarkola@edu.mamk.fi

marleena.himanen@edu.mamk.fi

Valitkaa alla olevista vaihtoehdoista teille sopivin ja merkitkää se X-merkillä. Palauttakaa lomake viimeistään 5.4.2016

Lapsen nimi

X

lastamme saa havainnoida osana lapsiryhmää.

emme halua, että lastamme havainnoidaan osana lapsiryhmää.

28.3.2016

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelemme Mikkelin ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi. Haemme päiväkodiltanne tutkimuslupaa opinnäytetyön toteutukseen.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka aiheena on musiikkiliikunta 4-5 -vuotiaiden lasten motorisen kehityksen tukena. Sävellämme, sanoitamme ja tuotamme laululeikkejä, joiden aiheena on päiväkodin kuukauden satu Tuhkimo. Laululeikkejä käytetään osana päiväkodin normaalia musiikkiliikuntaa. Tavoitteenamme on havainnoida niiden toteutusta ja arvioida toimintaa.

Tällä lomakkeella pyydämme lupaa toteuttaa tämä toiminnallinen opinnäytetyö päiväkodissanne -ryhmässä.

Sitoudumme noudattamaan hyviä tutkimuseettisiä periaatteita liittyen aineiston keräämiseen, säilyttämiseen ja salassapitosäännöksiin. Kerättävä aineisto on luottamuksellista. Henkilöitä ja päiväkodin nimeä ei mainita loppuraportissa. Pyydämme erikseen tutkimusluvan lasten vanhemmilta. Valmis opinnäytetyömme tullaan julkaisemaan valtakunnallisessa Theseus-tietokannassa, jossa kirjoittamamme raportti on vapaasti saatavilla.

Annamme mielellämme lisätietoja opinnäytetyöstämme.

Marleena Himanen

Anniina Sarkola

marleena.himanen@edu.mamk.fi

anniina.sarkola@edu.mamk.fi

Tutkimusluvan myöntäminen

Annan Anniina Sarkolalle ja Marleena Himaselle luvan toteuttaa opinnäytetyönsä -ryhmässä.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys